

פ ר ט י כ ל
ישיבה סו/שכ"ז - של הממשלה
י"ד באב תשכ"ז - 20.8.67
(בבוקר ואחר-הצהריים)

נכחו השרים:

ל. אשכול - יו"ר
א. אבן
י. אלון (עד אמצע סעיף 753)
ז. ארן
מ. בגין
י. בורג
י. ברזילי
י. גלילי
מ. דיין
ז. ורהפטיג
י. ישעיהו
מ. כרמל
י. ספיר
פ. ספיר
מ. קול
ח.מ. שפירא (מסעיף 753)
י.ש. שפירא
ז. שרף
א. ששון

נעדרו השרים:

מ. בנטוב (בחופשה)
ח. גבתי (בחופשה)

י. עוזאי - מזכירת הממשלה
י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה

סדר היום:

שאלות .746
סקירות .747
ארמון הנציב .748
ביקור נציגו האישי של מזכיר האו"ם לענין ירושלים .749
קיצוצים בתקציב לשנת 1967/68 .750
הורדת מסים עקיפים על מספר מוצרים בני-קיימא .751
הצעת תקציב נוסף לשנת 1967/68 .752
הגדה המערבית .753
הגדה המערבית - המשך אחה"צ
היערכות צבאית בשטחים המוחזקים - אחה"צ .754
קיום החלטה מס. 729 (ג) מיום ז' באב תשכ"ז - אחה"צ .755
(13.8.67)

.746

ש א ל ו תראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה.

שר האוצר ביקש להביא כמה דברים דחופים, אך כיוון שהוא עדיין לא הגיע, נתחיל בסקירת שר החוץ.

שר הכריאות י. ברזילי:

אני מבקש להציג כמה שאילתות.

אני מניח שדברים אלה ייכללו בסקירה של שר החוץ, אבל הייתי מבקש לדעת לגבי הפירסומים שהיו בשמו של הסטייט-דיפרטמנט, ואשר הוכחו על-ידי משרד החוץ בירושלים, כאילו הסטייט-דיפרטמנט אמר שאין להם שום התחייבויות לגבי מדינת ישראל, בקשר עם אספקת נשק, דבר שנתפרש כאילו כנסיון על חשבוננו לקשור מחדש יחסים עם מדינות ערב. מה אמת בדבר ומה ידוע לנו?

שר החוץ א. אבן:

ידוע לנו על שתי תשובות שהשיבו אנשי מחלקת המדינה לאנשי הקונגרס שפנו אליהם בעניין זה. היתה פנייה של שני חברי הקונגרס אל משרד ההגנה, לשאול מדוע מתירה ארה"ב את אימונם והמשרתם של פרחי-קצונה ערביים בארה"ב, שעה שהיחסים עם אותן המדינות נותקו. על זה השיב סגן שר הבטחון, הובס, לאמור שאמנם יש לארה"ב יחסי שיתוף, ידידות ותמיכה עם ישראל, אולם אין היא רוצה להסתפק בזה והיא מטפחת קשרים גם עם מדינות מתונות במזרח-התיכון, ושהאינטרסים הלאומיים והאמריקניים מחייבים מאמץ זה, ומכאן העובדה שיש המשך למגעים אלה, גם לאחר שמדינות אלו ניתקו את היחסים שלהן.

סנאטור פולברייט פנה אל מחלקת המדינה לשאול אם יש לארה"ב התחייבות על-פי החוזה המחייב הפעלת כוח אמריקאי ומחייב את ארה"ב ממילא להמציא משאבים כלכליים וצבאיים למדינות האזור. על זה ענה סגן העוזר לשר החוץ לאמור: יש לארה"ב מדיניות שהוצהר עליה על-ידי שלושה נשיאים של ארה"ב, תמיכה בעצמאותן ושלימותן של כל מדינות האזור. זה הפוליסי-סטייטמנט של שלושה נשיאים, אולם אינם מתחייבים לנקוט פעולה מסויימת במצב מסויים. (ציטטה באנגלית).

מאידך ברור שחידוש הקרבות במזרח התיכון עלול לגרום ולהביא לתסבוכת בעלת היקף בינלאומי. המשמעות היא, שהיא שוקלת בכל מצב ומצב כיצד להפעיל את מדיניותה. אלה הדברים שקיבלנו בכתב על התשובות שניתנו.

היתה עוד הודעה, שאין לארה"ב התחייבות כלפי ישראל וארצות-ערב, אבל זו הודעה של סופר-סט"א בושינגטון, והניסוח הזה אינו מחייב את ארה"ב. כלומר, אין שום התייחסות לישראל או לארצות-ערב במקרה הנדון.

שר הבריאות י. ברזילי:

אינני יודע אם שאלתי זו נוגעת לראש הממשלה או לשר הבטחון, הייתי רוצה לדעת: האם באמת הרב הראשי הצבאי, גורן, יכול לעשות כל דבר בתחום פוליטי-בטחוני בלי שהוא יועמד על טיב מעשיו?

שר הבטחון מ. דיין:

התשובה היא כן. הוא יכול לעשות הכל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זו רק חצי תשובה, השאלה מה ייעשה אחר-כך?

שר הבריאות י. ברזילי:

האם ראש הממשלה אינו חושב לקרוא אותו לסדר, או

להשעות אותו מתפקידו?

ראש הממשלה ל. אשכול:

הייתי רוצה לדעת אם זה כל מה שיש לשר הבטחון

להגיד.

שר הבטחון מ. דיין:

כאשר מגישים שאילתה בצורה 'גנראלית' כזאת, האם

הרב גורן יכול לעשות הכל...

שר הבריאות י. ברזילי:

אבל הוספתי: האם אין חושבים להשעות אותו

מתפקידו?

שר הבטחון מ. דיין:

בעד מה?

שר הבריאות י. ברזילי:

בעד מה שהוא עשה.

שר הבטחון מ. דיין:

בצבא יש נוהג שאם מישו עובר עבירה, מעמידים

אותו לדין. עד כמה שאני יודע, מה שהרב גורן עשה אינו מעשה שתובע העמדה לדין.

היה לי בירור עם הרמטכ"ל בענין זה, האם יש מקום למנות קצין בודק על מה שהוא עשה, ואני יודע בדיוק מה הוא עשה.

לעומת זאת, בלי קשר עם השאלה על העמדה לדין, הוא אינו חייל, מחוץ לכל החובות החלות עליו. הוא עצמו, לאחר בירור קשה אתו, הכריז בפומבי, ברדיו ובעתונות, בשמו הוא, שאינו מתכוון לערוך תפילות בהר-הבית, וכל ההודעות שהודיעו בשמו ולא בשמו בטלות. מה שהיה בפועל בענין זה, מחוץ למה שאמר ולא אמר, שהוא רצה להתפלל 'מנחה' יחד עם קבוצת אנשים בשטח של הר-הבית. בפקודות מטכ"ל אין שום דבר האוסר להתפלל לאורכו ולרוחבו של המקום.

יש לזה משמעות פוליטית, על המשמעות הפוליטית לא היה מקום להעמיד לדין, כי כדי להעמיד אותו לדין צריך למנות קצין חוקר, ואחר-כך לשפוט אותו על-סמך העובדות. הרמטכ"ל הגיע למסקנה שאין מקום למנות קצין בודק, אפילו על-יסוד מה שהוא עשה. לא שר הבטחון בודק דברים אלה, כי אם הרמטכ"ל. לחצתי בענין זה על הרמטכ"ל עוד הפעם ועוד הפעם והוא לא מצא מקום למנות קצין חוקר.

לגבי האפקט הפוליטי של הדבר, על זה קראנו בעתונות ושמענו ברדיו, היתה התחייבות שלו לגבי העתיד, ביטול כל התכניות שפורסם עליהן, והוא הודיע שאין בדעתו לערוך תפילות בהר הבית, וכל ההודעות שפורסמו בענין זה בטלות ומבוטלות. אני רוצה להגיד עוד הפעם שהצד המדיני אינו שייך לצה"ל.

שר הבריאות י. ברזילי:

אמרתי בהתחלה שאינני יודע אם השאלה נוגעת לראש הממשלה או אליך, אני חושב שהצד הפוליטי יותר חשוב מהצד המשמעתי בצבא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש לי ספק לגבי התשובה שלך, משה - אמנם אם הוא הפסיק, אפשר בזה לגמור את העניין, כי לא מספיק לומר שמותר לאדם להתפלל 'מנחה' בכל מקום שהוא רוצה. ברור שהוא יכול, אבל כל בר-דעת מבין כפי שזה נמסר פה, שהוא בא ודפק על השער, ואתו עור מנין או יותר אנשים, גם כן חיילים, ואינני יודע אם דבר זה אינו נוגע להוראות מטכ"ל. ייתכן שלא הוצאו הוראות מטכ"ל מותאמות לכך, והיה רצוי אולי שתושיב שניים-שלושה יודעי דין-ודת, אולי לא רק אנשי צבא - סוף-סוף הוא הרב הצבאי הראשי - כדי להבטיח שחיילים ישמרו על "שולחן ערוך". בזה אני כבר מרחיב את העניין, אבל לא יותר. לא צריך לסבך אותנו עם קודשי...

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

דרוש הרבה פחות מ"שולחן ערוך").

ראש הממשלה ל. אשכול:

שלא לסבך אותנו עם מקומות קדושים, הקשורים לדתות אחרות, בזמן שאנחנו מהלכים על "בקבוקים שבורים".

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

וברגליים יחפות.

שר הבטחון מ. דיין:

הוריתי לרמטכ"ל לעשות כל הבריקות והחקירות הדרושות, אם יש איזו שהיא אחיזה להעמיד אותו לדין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ואם לא, להבטיח שלהבא לא יוכל לעשות זאת.

שר הבטחון מ. דיין:

נוסף לזה היתה שיחה אתו, והוא לא רק הבטיח, אלא גם התחייב פומבית ברדיו ובעתונות, שאין בדעתו להתפלל על הר הבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה ביום ששי אמרת שהיה בירור והעניין נגמר. התשובה שלך כאן בהתחלה היתה יותר מדי קצרה, חדה וחלקה. זה לא מספיק אם הרב גורן אומר שאין בדעתו להתפלל במקום זה. נניח שמחר הוא ירצה לעשות זאת בדורמיציון, שגם הוא קשור באיזה דבר.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

במקום הזה עוסק ד"ר כהנא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם בזה כהנא צריך לטפל. אני מציע שלא נכנס כאן לויכוח על שאילתה. אם רוצים לדון בזה, אפשר להציע סעיף לסדר-היום.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

העניין הזה מעניין אותי לא מבחינת ההיררכיה הצבאית. זה דומה כאילו שר הבטחון היה מחליט בלי הממשלה, להפעיל את האווירה שלנו על אלג'יריה. לא הייתי הולך לחפש קצין בטחון בשביל זה. מה שלא הצליחו המוסלמים במשך עשרות בשנים, לגבי הג'יהאד של כל העולם המוסלמי נגד העם

היהודי, עלול לעשות הרב גורן. יש סטטוס-קוו בענין זה שאסור לנגוע בו, ואינני יודע איך מרשה לעצמו אדם, כאשר הוא הרב הצבאי הראשי, להיכנס לענין שהוא כולו דינמיט. זה עניין מדיני ממדרגה ראשונה. האם הרבנים הראשיים התנגדו לזה רק בגלל זה שזה לא לפי ההלכה? כנראה שהיה להם גם הגיון פוליטי, כי הם הבינו שזה ענין של פיקוח נפש.

אין לי שום דבר נגד הרב גורן, אומרים שהוא אדם
אמיץ מאוד, אני דן כרגע על עניין זה, שהוא מרשה לעצמו להכניס את מדינת ישראל
בענין כזה למצב חמור מאין כמוהו. צריך להיות בירור וסיכום, שדבר כזה לא יכול
לחזור, ולא מעניין אותי אם יהיה קצין שיבדוק את הצד הדיסציפליני. אנחנו
בענין ירושלים והמקומות הקדושים עומדים כל הזמן בפני סכנה של תבערה, אמרנו
לעולם ביחס למקומות הקדושים: "תנו לנו, אנחנו נעשה זאת יותר טוב מחוסיין".
האם זו צריכה להיות הדוגמה שאנחנו עושים זאת יותר טוב ממנו?

זה עניין שנוגע לא רק לשר הבטחון, אלא למדינה כולה, והממשלה כולה צריכה לקיים בירור ולהגיע לסיכום כזה שימנע הישנות הדבר הזה. אינני מבקש סנקציות נגד הרב גורן, אבל אני מבקש שיהיה סיכום כזה שימנע אפשרות כזאת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בוועדה למקומות הקדושים היה בירור יסודי בענין זה, למה צריך לעשות זאת עוד הפעם?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני עשיתי לגבי השאילתה הזאת לפני מספר שבועות, כי זה עניין עדין. אינני מתנגד שחברים יעמידו סעיף זה לסדר-היום, אבל לא נוכל לעשות ויכוח סביב שאילתה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הייתי מאוד מייעץ לא לעשות זאת. זה ענין שהיה ולא יהיה יותר, למה לעורר זאת מחדש?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אני מציע להעמיד סעיף לסדר-היום.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

זה לא רק ענין של הר הבית, אלא כל המקומות הקדושים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

נתמנתה ועדה מיוחדת לטיפול במקומות הקדושים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא נעשה על-כך ויכוח, מי שיש לו משהו להגיד בענין זה, אני מציע שיפנה אלי.

השר י. ספיר:

ביום ד' היה דיון בענין זה בוועדת השרים לענין המקומות הקדושים, אחר-כך נקראה ישיבת ממשלה בענין זה, אשר נתבטלה ברגע האחרון. האם הענין באמת חייב כינוס כל הממשלה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

כן. פנו אלי כמה חברים, ואני עצמי רואה בזה ענין מסוכן. לולא זה שאחרי זה הודיע לי שר הדתות כי הענין הסתדר והרב גורן הסתלק מ"מחשבותיו הטובות", לא הייתי מבטל את ישיבת הממשלה. בוועדת השבעה או בוועדת השרים לענין המקומות הקדושים, מותר תמיד לכל חבר לדרוש שבירור בענין

מסויים ייערך בממשלה.

שר הבריאות י. ברזילי:

זה היה בסדר גמור.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מסכם בענין זה, ואני מיעץ למי שמתעניין
בענין זה, קודם-כל לפנות אלי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

נודע לי הבוקר שביום רביעי, חמישי וששי, התנהל
בעיר העתיקה משא-ומתן בין נציגי בנק ישראל ונציגי הממשל הצבאי מצד אחד,
ובין נציגי הבנק הלאומי הירדני, ושם נחתם זכרון דברים בראשי-תיבות על הסכמים,
שהחברות והבנקים הירדניים וסניפיהם בארץ יהיו קשורים עם מרכזיהם שם, והמסחר
יתנהל בין שתי הארצות באמצעות שני הצינורות האלה.

השאלתא שלי מופנית כביכול לשר החוץ, כי לפי
מה שסופר לי, משרד החוץ לא היה שותף למשא-ומתן זה. הייתי רוצה לדעת מי
החליט על זה? האם היתה החלטת הממשלה או ועדת השרים לענייני כלכלה? מי החליט על
זה שיתנהל בעיר העתיקה משא-ומתן ושתינתן אפשרות לנציגים הירדניים לבקר בסניפי
הבנקים והחברות בירושלים? לי סופר הדבר הזה הבוקר על-ידי אדם שהיה יועץ
משפטי שם והוא חשב שזה דבר שהוא צריך לספר לי. השתוממתי על-כך והייתי רוצה
לקבל אינפורמציה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ייתכן שזה חטא, בחלקו הוא שלי. פנה אלי נגיד
בנק ישראל, הוא לא אמר לי את כל הפרטים הללו, אבל הוא אמר, אם אינני טועה -
זה צריך להיות רשום באיזה מקום, הוא אמר לי שכדיעת ובהסכמה וגם בהצעת הבנק

העולמי בוושנינגטון או "האינטרנשיונל מוניטרי פנד", יבואו נציגים שיישבו אצלו בבנק ויבררו את העניינים.

לא מצאתי לנכון לאסור על כך, גם כן מתוך אותה גישה שדיברנו עליה קודם, שאמנם זה פחות בוער מאשר ענייני-דת, אבל כסף זה דבר חשוב, לפרטי העניין לא הכניסו גם אותי.

אני יכול לשיבה הבאה, או להמציא את החומר ויותר פרטים, או לבקש משהו מהבנק שיבוא ויסביר את הדבר.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

משנקבל אינפורמציה, אני מבקש שזה יעמוד לסדר היום. אני חושב שזה נגד כל המדיניות שלנו, כפי שנתקבלה עד עכשיו.

השר י. ספיר:

אם היתה שיחה, זה דבר אחד, אבל שר המשפטים אומר שנחתם זכרון דברים בראשי-תיבות - זה כבר דבר אחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כדי לא להעסיק בזה את הממשלה כולה, אקיים פגישה עם נגיד הבנק ובעל השאילתה, יכול להיות שהעניין הוא לא בדיוק כך, אם זה בסדר או לא בסדר, ואם ניתן לשנות - אביא זאת לשיבת הממשלה. יכולים להיות חילוקי-דעות, יכול להיות ששר המשפטים חושב כך ומישהו אחר חושב אחרת.

שר התחבורה מ. כרמל:

נמסר לי כי קרוב לערב פרוץ המלחמה הודיעו
ברדיו-שוויצריה, שארנסט טאלמן, מי שמועמד להיות נציג האו"ם, אמר בטלביזיה
שנעשתה שגיאה גדולה בהקמת מדינת ישראל שאין לה זכות קיום בתוך העולם הערבי,
ולמעשה אשמים האנגלים שהבטיחו ליהודים ולערבים דבר והיפוכו.

שר החוץ א. אבן:

איפה זה פורסם?

שר התחבורה מ. כרמל:

זה פורסם ב"דבר", היום, מפני יהודי, ששמע זאת
במו-אוזניו בטלביזיה השוויצרית. אני מבקש את שר החוץ לבדוק זאת, ואם הוא אמר
דברים כאלה, זה פוסל אותו בהחלט מלהיות שליח מזכיר האו"ם למדינת ישראל.

747. סקירות

שר החוץ א. אבן:

במסגרת סקירתי אני רוצה לציין כמה דברים.
נכתב ופורסם הרבה על התחזית המדינית לקראת
ישיבות עצרת האו"ם או מועצת הבטחון ורצוי שהממשלה, בלי שתוכל לסכם, לפי שעה
תישמע את ניתוח המצב כפי שהוא עומד עכשיו. אקדים ואומר כי המצב אינו שונה
במהותו מזה שהיה קיים ביום נעילת מושב עצרת האו"ם. אמנם היו מאמצים לשנות את
המצב. מאמצים אלה לבשו צורה של גישושים סובייטיים בווינגטון בסוף יולי.
נכתב הרבה על הדיונים המתנהלים בין ארצות-הברית ובריטניה בנושא זה, לפי שעה
יש יותר מאמרים על הנושא משהיו דיונים, אולם יש כל הזמן הנחה שהדו-שיח
שנותק בסוף העצרת עלול להתחדש.

העובדות הידועות לנו הן כלהלן: ב-23 ביולי פנה

שגריר ברית-המועצות בושינגטון, דוברינין, למחלקת המדינה, ושאל אם ממשלת ארצות-הברית מוכנה להמשיך בדו-שיח על המזרח התיכון, כדוגמת זה שהתקיים בשלב הסופי של דיוני העצרת. תשובת ארצות-הברית היתה חיובית עקרונית. כלומר, היא מוכנה לדון עם ברית-המועצות על כל בעיה בינלאומית, לרבות בעיית המזרח-התיכון, אולם הואיל ולא נשתנו המאמצים והעמדות, היא מציעה שברית-המועצות תיזום את המועד והמקום להמשך הדו-שיח.

הדברים היו ב-23 ביולי. באותו יום היתה הפניה

של דוברינין, והתשובה החיובית של ארה"ב נמסרה ב-27 ביולי. מאותו יום אין קול ואין קשב. כלומר, ברית-המועצות לא קבעה מועד ומקום ונושא לדיון.

ההסבר לעובדה זו, לדעתי, ברור. ברית-המועצות

לא השיגה שום אישור ערבי לביטול הלוחמה או למעבר חופשי בנתיבי המים הבינלאומיים. כלומר, אותן הדרישות שנתבעו מהערבים בשיחות שהתנהלו בין גולדברג וגרומיקו בסוף העצרת, תביעות אלו אינן מחייבות שום ערבי, וייתכן שברית-המועצות תהסס להיכנס לחילופי דברים עם ארצות-הברית, כל עוד אין הסכמה ערבית.

הרושם הוא שהערבים רחוקים מויתור על מצב

הלוחמה באותה מידה שהם רחוקים מהעניין של הסדרי שלום. הדבר אינו עולה על דעתם, ועל כן כל השיחות הללו תלויות על בלימה. אני עוד אגיע לענין האפשרות של חידוש השיחות, אולם כאן אני קובע עובדות, שברית-המועצות נתקלת בהתנגדות לקבלת היענות עקרונית והיא לא המשיכה במאמציה. זה כמעט חודש ימים שאין מגעים בין שתי הממשלות. ולא עוד, אלא ששני הנציגים של ברית-המועצות בושינגטון ובאו"ם אינם שם.

שר הדואר י. ישעיהו :

אולי הם מחכים לדיווח על שיחות טיטו?

שר החוץ א. אבן :

עוד אגיע לענין טיטו, אני מדבר כרגע על ברית-המועצות, וברית-המועצות לא נאחזה בזה. אני מניח שהסיבה היא בכך, שהיא עסוקה בבדיקת הלך-הרוח של הערבים, וכל עוד לא תגיע לשינויים שם, אין לה אפשרות להתייבב לשיחות עם ארה"ב.

היתה פניה מקבילה בלונדון, ושם היתה אותה תשובה, אבל פה יש דבר מאלף. כאשר האמריקנים אמרו שייענו להצעה לחדש את הדו-שיח, הם אמרו שאולי כסעיף ראשון ידברו על בלימת מירון הזיון. כאשר האנגלים דיברו, הם אמרו שהדבר הדחוף ביותר זה פתיחת התעלה. אולם, גם במישור האמריקני וגם במישור האנגלי ידוע לנו שלא היה כאמור חידוש היוזמה הסובייטית.

בינתיים נסע נשיא יוגוסלביה, טיטו, לקאהיר, לדמשק ולבגדאד ולרגל הנסיעה הזאת היתה הגדרת המדיניות האמריקנית בצורת איגרת שנשלחה על-ידי ג'ונסון אל טיטו, ושנוסחה המלא מונח לפני. זו ההצהרה האחרונה של מדיניות ארה"ב כלפי איחוד ארצות ערב, וכנראה שנשלחה גם כהנחיה ותידרוך לנציגויות אמריקניות רבות.

האגרת היא ארוכה, אבל נקודותיה העיקריות הן:

(א) שג'ונסון אינו יכול להשלים עם המשך הסכנות שנבעו ממשטר שביתת נשק שביר כזה, שהתפוצץ ב-5 ביוני (ציטטה באנגלית). אלה דברי ג'ונסון לנשיא טיטו; (ב) על כן מדיניותה של ארצות-הברית, לא לחפש הסכם שביתת נשק נוסף, כי אם לנסות למצוא פתרון של שלום (ציטטה באנגלית); (ג) שורש המתיחות באזור הוא על זכותה של ישראל להתקיים. אמנם ג'ונסון מסכים לדברי טיטו, שרוב המדינות באו"ם מקבלות את הטענות הזו לזכות קיומה של ישראל כדבר מובן מאליו, אולם ג'ונסון

מוסיף שהבעיה היא שהערבים טרם הגיעו לידי אותה הכרה; ד) ארצות-הברית אינה רוצה להשפיל את מדינות-ערב, אבל אין זו השפלה אם ארצות-ערב מתבקשות להכיר קיומה של מדינה אחרת ומתבקשות להכריז כי אין מצב מלחמה בינן ובין אותה מדינה, והן אינן בנות חורין לחדש פעולות איבה בכל פעם שירצו. עובדה היא שחלום השמדתה של ישראל הפך למעמסה המכבידה על שלום העולם, ואיום על האינטרסים המשותפים של כל המדינות. ג'ונסון מוסיף שמדינות ערב אינן זכאיות לתבוע לעצמן זכות לוחמה ולהתלונן אם ישראל תפעיל אותה הזכות להתגוננות על דרך של הדדיות. (ציטטה באנגלית).

ולכן, מכאן ההצעה לטיטו, שינסה להשפיע על הערבים לתקן את מדיניותם, ומדיניות ארצות-הברית מתבטאה בחמישה העקרונות שהשמיע הנשיא ג'ונסון בנאומו ב-19 ביוני, וכאן יש איזו פאראפרזה של העקרונות האלה - (ציטטה באנגלית): נסיגת הכוחות הישראליים לגבולות לאומיים מוסכמים שיבטיחו את בטחונה.

יש כאן שתי נקודות נוספות, טיטו מציע שהמעצמות הגדולות יערבו לבטחון המדינות באזור. ג'ונסון שולל זאת, ואומר שאין תחליף לאחריותן של מדינות האזור עצמן. ודבר אחרון: כל הענין של הסדרי-בטחון ארעיים, אין להם ערך אם אינם מחייבים את מדינות האזור עצמן, ואם אינם מוכרים במסגרת של הסכמי שלום. (ציטטה באנגלית).

המסמך הזה חשוב, והייתי אומר שיש בו יותר מחשבה ישראלית מכל מסמך אחר שפירסמה ארצות-הברית בזמן האחרון.

מצוייד בעמדה זו נסע טיטו כאשר נסע למצרים ואחר-כך לדמשק ולבגדד. הנתונים הראשונים שישנם בידינו ובידי ארצות-הברית - כי עוד ישנן התייעצויות על הנושאים הללו - מעלים את המסקנה שהשליחות הזאת היתה שליחות סרק והוא לא הגיע לידי שום הסכמים עם נאצר, אם כי נאצר נקט,

כדרכו, מדיניות ערומה, ובמקום לומר לטיטו שביחס להצעותיו אולי הערבים יגלו פשרנות מסויימת, נאצר אמר לו: "אני מציע לך לנסוע לאלג'יריה, לעיראק ולסוריה ולבדוק את הדברים עם מדינות אלו, מה שיתקבל על דעת אחי הערביים כולם, יעניין אותי". טיטו נסע לשם וקיבל "מיקלחות", וכאשר חזר לקאהיר אמר שבעצם הוא לא בא עם תכנית שלום והוא לא התכוון לתכנית שלום, אלא לתיאום המדיניות של המדינות הבלתי-מזדהות. הוא הכחיש את הידיעות על תכנית מוגדרת כאילו דובר עליה בהודעה המשותפת נאצר-טיטו, וצויין כי תכלית ההתייעצויות היתה, באיזה צעדים לנקוט לחיסול התוקפנות.

פורסם בקהיר כאילו אני המשלתי את שליחותו של טיטו על-ידי זה שאמרתי: "אין ברירה, או שלום או מלחמה, ואי-לוחמה - זה לא אומר כלום". אם זה נכון, אני מכניס את זאת לשורת ההאשמות שנרשמו נגדי ואתן על כך את הדין ביום הדין...

עובדה היא שלא היה צורך להכשיל את השליחות, באשר השליחות היתה מבוססת על אשלייה, כפי שהשיחות של גרומיקו-גולדברג מבוססות לדעתי על אשלייה, אשלייה שהערבים, שאינם מוכנים להיכנס למשא-ומתן על שלום יהיו מוכנים לוותר על מצב הלוחמה. ההגיון הזה אינו נראה לערבים. אמר לי משקיף די מלומד של העולם הערבי, סיר ריימונד רמון, שלערבים יותר קשה לוותר על האידאולוגיה הזאת של אי-הכרה בקיומה של מדינת ישראל מאשר על השטחים. אם מבקשים מהם לוותר על מצב הלוחמה עם ישראל, זה כאילו מבקשים מהערבים לוותר על העולם הפנימי שלהם.

על כל פנים, זה המצב לפי שעה. ובאותה שעה שג'ונסון כותב פי שהוא כותב לטיטו, גולדברג פותח במרכז האו"ם בשורת התייעצויות עם נציגיו, והנושא הוא: כיצד ניערך לקראת חידושם של הקרבות המדיניים. נקודות המוצא שלו ודרך הרצאתו כולן תכסיסיות. הוא טוען: "הכשלנו את היוזמות הסובייטיות והערביות בעצרת על-ידי זה שהעמדנו הצעה נגדית. מול הצעה של פינוי

לאלתר באה ההצעה שפינוי השטחים קשור בכל הצעה של הסדרי שלום שקשורים עם ערבויות לבטחון. לפי דעתו של גולדברג, אותו ההגיון תופס הפעם. אי-אפשר רק על-ידי פעולה בולמת להצליח תמיד, ועל-כן הוא מבקש אותנו לחוות דעה לגבי ההצעה שארצות-הברית תיזום יחד עם ברית-המועצות הצעה שבה מדובר על שלושה דברים: מינוי נציג של האו"ם, שיברר אפשרות של הסכם והסדר באזור, וקביעת כמה עקרונות שינחו אותו. ופה מוזכרים שני העקרונות שהופיעו בשיחותיהם של גרומיקו-גולדברג, לאמור, העקרון של פינוי שטחים שקשור בהסדרי שלום - (ציטטה באנגלית) - והעקרון שעל הערבים לבטל כל מדיניות האיבה ולהכיר בעצמאותה, ריבונותה, שלימותה ובטחונה של ישראל.

הוא אומר שהוא מניח שהדבר לא יתקבל על-דעת הערבים, אבל הוא מציע שנשקול את תכונת התכסיס הזה לקראת ישיבה של מועצת הבטחון, שהוא חשב שתקיים, אבל בוודאי לקראת הדיון שיתקיים פעם בעצרת.

תגובתנו היתה שלילית מוחלטת, והגבתי גם באוזני בארבור וגם בשיחות שקיימו נציגינו אתמול ושלשום. שללנו את הגישה מבחינה תכסיסית, שהרי אין שום הכרח תכסיסי ליזום יוזמה כלשהי. לפעמים האמריקנים מתקשים להעריך את מצוקותיהם של היריבים. הסובייטים במצב של מבוכה ומצוקה, כל עוד לא השיגו מהערבים את הוויתור המינימלי שישנה את המצב התכסיסי שנוצר בעצרת. מדוע לא לתת להם להתייסר בדו-שיח שלהם עם הערבים? אין שום הכרח עכשיו בתכסיס.

שנית, תוכן הדיון הוא נוקב וביקשנו הבהרה ממקור גבוה יותר. תוכן המדיניות האמריקנית הוא יותר חשוב בעינינו מהחלטה של האו"ם, שהרי ארצות-הברית היא מיצבור כוח אסטרטגי כלכלי-מדיני. ועל-כן, לטשטש ולהחליש הגדרות מדיניות אמריקניות בשביל הצעות תכסיסיות מפוקפקות, זה לא.

יש פה שוני אחד עיקרי באשר המסמך קובע העקרון של נסיגה מהעמדות, וזה יהיה החידוש, שהרי המדיניות האמריקנית מוגדרת בחמש הנקודות שקבע בזמנו הנשיא. ואני רוצה להזכיר מה כתוב בחמש הנקודות הללו: קודם-כל הבעיה הטריטוריאלית; שנית, העקרון של עצמאותן ושלימותן של מדינות, אבל שהעקרון הזה יכול לפעול רק על-סמך הסדרי-שלום שיבטיחו גבולות מוכרים; גבולות-קבע וגם הסדרי בטחון - (ציטטה באנגלית) - ואז כרי להבהיר עוד יותר את ההבחנה, ההסדר אינו יכול לחול על קוי-שביתת-נשק שבירים ולא על הסכמי שביתת-נשק - (ציטטה באנגלית). על כן דבר זה הוא מרכזי וחיוני.

הדין-ודברים נמשכו כל ימי השבוע עד שהגיע הענין לפני ימים מספר, להכרעת הנשיא, והכרעתו היא: א) אין צורך לנקוט יוזמה אחרת. כלומר, הוא יבקש מגולדברג להרפות ממלאכתו שעשה; ב) אין לסכם הסכמים עם ברית-המועצות, אלא בתיאום עם ישראל. אני מפשט את ההכרעה הסופית של הנשיא, על-ידי זה שאני פוסח על כל הדיונים הסוערים שקדמו לה. היו מצבים של 'ברוגז' וגולדברג טען שאני הגבתי ברוגז מוגזם על יוזמתו בעצרת. יש גם תלונה כאילו ניתן להשתמש במלים יותר מדי נמרצות כאשר הוא דיבר עם בארכור. אולם עובדה היא שמצווה היתה לעקור כמה שיניים ואולי האנסטזיה לא היתה מספקת. העובדה היא שההסתערות הזאת עקרה לפי שעה את השיניים.

בשיחה שלושם של גולדברג, רוסטאו ובאטל במחלקת המדינה בראשות גולדברג, גולדברג אמר שהוא מתבקש למסור כי נציגי ארצות-הברית קיבלו הנחיה על עקרונות הנשיא גם בענין הגבולות המוסכמים. זה קצת אידיאליזציה. בדברי הנשיא מה-19 ביולי מדובר על גבולות מוכרים, אולם במסמך של טיטו נאמר - (ציטטה באנגלית) - על כן הנשיא מסכים שאין צורך ביוזמה אמריקנית, ואם יתחדש משהו בכלל, הוא יעמוד על חמישה העקרונות.

לפני כשבוע היתה פגישה בדרג מיניסטראלי, אבל לנו נודע על ההכרעה רק שלשום. השתתפו שרי החוץ וההגנה, והשאלה היתה: המגעים עם הרוסים. האם לחפש את המגעים הללו או לא, ומחלקת המדינה היתה סבורה שיש לחתור לכך בלי לקבל וטו ישראלי מיד מראש. הנשיא פסק בהתאם להצעת גולדברג, שיש לתאם עם ישראל לפני שיסכמו איזה דבר עם הסובייטים. האמריקנים כאילו הגיעו אחרי לבטים אלה לעמדה שנקטו. אולם עלינו להכין שיש כמה גורמים המביאים מדי פעם בפעם לידי חיכוך. זו לא הפעם הראשונה בחודש האחרון שהוצעו הצעות מתוך רצון להתקרב לערבים, ואשר ביצוען עוכב.

מעשה שהיה כך היה. לפני משלושה שבועות התכנסו כמה גורמים, אני מניח שאלה היו שגרירי ארצות-הברית במזרח-התיכון ואנשי הנפט, והם ניסחו טיוטה שהגיעה לבית הלבן, טיוטה שעומדת על חמישה עקרונות, אבל כולם התרפסות לערבים. נציגינו הוזמנו לבית הלבן על-ידי שני פקידים בכירים ששאלו אותם מה דעתם על המסמך הזה. ברור שהיתה כוונה כך לטפל בעניין, והם אמרו שלפני שיגישו לנשיא את הטיוטה הם רוצים לדעת את עמדתנו. אנשינו שפכו על הנוסח הזה "קיתון של רותחין", ולמחרת נאמר שהנשיא גנז דבר זה, וביקש מאנשיו חודשיים לא ליזום יוזמות ולא לנסח ניסוחים.

כאן יש שני דברים: אחד מדאיג ואחד מעודד. הדבר המדאיג הוא החיכוך והדבר המעודד הוא, שלפי שעה ניתנה הוראה לגנוז את הניצנים הללו. החיכוך נובע מהרגשה רעה של ניתוק היחסים עם העולם הערבי, יצר של בדיקה והתפשרות עם ברית-המועצות על דברים מרכזיים, אבל מקיימים אתנו מדי פעם בפעם שיחות גלויות לב, גם על מהלכים באזורים אחרים. כאשר מבקשים לפרט מה המהלכים באזור המדאיגים אותם, הם אומרים: דווקא המהלכים הישראליים. כאשר שאלו את בארבור אם ארצות-הברית סבורה כי יתקיים שידוד-מערכות חדש, הוא אמר: "נקודת המוצא שלנו היתה שלום ובטחון, ושהשטחים - זוהי פונקציה הנובעת מהשלום והבטחון, ולנו יש רושם שאתם כאילו "מתאהבים" בשטחים ושוכחים את נקודת השלום והבטחון".

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

זה הנוסח שלך?

שר החוץ א. אבן:

לא. זה הנוסח של בארבור (ציטטה באנגלית). נודע לי שמשקלו של בארבור כבד מאוד בווינגטון והוא מדווח לנשיא במישרין והנשיא קורא כל מברק של בארבור. זה היה ההסבר לרגישות של גולדברג על כמה דברים שביתן אמר לבארבור. נאמר לנו: כאשר ביתן אומר לבארבור - (ציטטה באנגלית) - זה מגיע לנשיא, ואז הוא שואל: "איזה מין דיבור הוא זה?"

על-כל-פנים, אלה המהלכים המשפיעים עליהם ואני נוטה לייחס חשיבות לנקודה האחרונה. אגב, הכתבה של פיליפ בן ב"מעריב" ביום ו' היא ממקור רם-מעלה. הדברים נאמרו לו על-ידי גולדברג עצמו בווינגטון, אחרי הפגישה. גם שם נאמר שארצות-הברית תידבק בעקרוניותה, אבל הרבה תלוי לגבי הערכתה את המצב המדיני בשאלה האם ישראל תוכיח אפשרות להשתלט על הבעיות בימי המעבר.

זו החזות שהיתה, והבעיה היא נקודת מוצא כזו, אם היא תוסיף להחזיק מעמד, שיש בכל-זאת עמוד-תווך ויש עמדה אמריקנית כזאת, להרכיב מחדש את המחנה החוסס והבולס, זו עבודה שצריכה להיעשות מחדש, ולא שגוף זה נמצא "במקרה". קודם-כל, 45 המדינות שהיוו אותו מחנה שחסס ובלם כל החלטה אנטי-ישראלית, הלאטינים והאפריקנים. בעונה זו צריך לחדש את הכל על-ידי זריקה נוספת, אבל לפי שעה התכסיס שלנו הוא תכסיס של בלימה, כלומר, של חסימה. קשה מאוד לתכנן, עד שנדע מה בפיהם ובכוונתם של היריבים.

אם כן, מה ידוע לנו על זה? לפי שעה אין סימן שמועצת הבטחון תתכנס. גולדברג אמר שהיא תתכנס רק אם תהיה תקרית גבול רצינית, או עקב עניין שולי, אם יש מחלוקת על ארמון הנציב או דבר כזה, אז היא תתכנס. אבל ההנחה היא שהיא לא תתכנס לפני אמצע ספטמבר, והעצרת המיוחדת גם כן לא תתכנס. הערבים והסובייטים מגלים הססנות, שמא התוצאות תהיינה כפי שהיו בסוף העצרת. אני חושב שיש לנו אפשרות, לפי הנתונים הקיימים, לחזור על אותו תרגיל. אבל השאלה איזו יוזמה ינקטו הסובייטים, אם יבואו שוב ויציעו איזה יוזמה. לפי שעה הסעיף על סדר היום של עצרת האו"ם הוא: הדין-וחשבון של סוכנות הסעד והתעסוקה, אבל אין זאת-אומרת שלא ירשמו את השאלה בסדר היום בכללותו.

יש עוד שלושה שבועות, אולי עוד נספיק לדון על ההיערכות הדיפלומטית בעצרת. אני מביא רק את המצב כפי שהוא, לאחר שהוחזרו לאיזה עמק-שווה עם האמריקנים.

אבל הם ביקשו שיחה בשבוע הבא לאמור: את הרעיון של יוזמה כזאת אתם שוללים, בכל-זאת אנחנו חייבים לתכנן איזה תכסיס לקראת העצרת, כיצד לבצר את ההישגים שהיו. גולדברג הציע דרך, לא כדרך של נסיגה מההישגים, אלא הציע כאילו להיערך מבחינת כיבוש חזיתות ומבחינת יזימת הצעות.

זה כל מה שיש לי לומר עכשיו, אם כי זה משתלב עם כל העניין שהבטחתי להביא לממשלה כאשר נגיע לשלב הסופי.

(ב) סקירת שר הבטחון

שר הבטחון מ. דיין:

ברצוני למסור על שני דברים ולהציע נושא אחד לדיון, ובעצם יותר להחלטה מאשר לדיון, באם יסכימו להצעתי, וגם זה יקח רק רגעים ספורים.

שני דברים מבחינה אינפורמטיבית. האחד נוגע לאל-עריש. באל-עריש היתה אתמול תופעה שהיא עד עכשיו יחידה, אני מקוה שתהיה האחרונה, אבל היא תופעה יחידה לעומת מה שהיה בכל המקומות. לא רק שהם הכריזו שביתה והפיצו כרוזים שקראו לשבות בגלל זה שפתחו את אל-עריש לתנועה ישראלית והביאו משטרה ישראלית, הם הציעו לשבות מתוך סולידריות עם השביתה בירושלים בשעתו, וגילוי אי-הסכמה לשלטון הישראלי.

השביתה היתה מלאה, מלווה באיומים על בעלי-החנויות שרצו לפתוח, אבל הדבר המיוחד והיחיד שהיה כאן, שהם שמו מחסומים על הכבישים. הם לקחו מכוניות שרופות שנשארו בצידי הכביש ועשו מהן מחסומים. והם עשו זאת פעמיים. אני מצטער שנהגו במקרה זה ביד רכה. אני הגעתי לאל-עריש רק לפנות-ערב, הייתי ברצועת עזה, המפקד המקומי החליט כפי שהחליט, וכאשר הוא ראה שהם הקימו מחסומים הוא כפה עליהם להזיז אותם, ולא נתן התראה או פתיחת אש באויר, דבר שלפי דעתי היה צריך לעשות במקרה זה.

נוסף לזה, הם תלו במשך הלילה דגל מצרי. באל-עריש זה מצטרף לעוד דבר. המצרים, לאחר שהם הסכימו לקחת ארבעת אלפים הפקידים המצריים שנמצאים באל-עריש, וכמה מאות פקידים בעזה, לאחר שהמצרים הסכימו לקבל אותם חזרה, כי משפחות הפקידים האלה נמצאות במצרים, והאנשים מסתובבים בלי עבודה, הם הודיעו דרך "הצלב האדום": איננו רוצים לקבל אותם. כבשתם את השטח, איננו רוצים להקל עליכם בהחזקת השטחים הכבושים על-ידי זה שנוציא משם את הפקידים שלנו".

זאת מסר לנו נציג ה"צלב האדום" לאחר שנקבעו כבר תאריכים ומועדים וסידורים להחזרת האנשים, שאנחנו הסכמנו להם. פעם הם הציעו שישלחו אנייה, אחר-כך אמרנו רכבת, ועמשינו בסופו של דבר הם התחשבו ואמרו שאינם רוצים לקבל את האנשים. זה ביחס לאל-עריש.

הדבר השני נוגע לראשי העיריות שתקופת כהונתם מסתיימת ב-1 בספטמבר. אם היתה קיימת ירדן באותם השטחים, היו צריכים עמשינו לערוך בחירות חדשות. והם היו צריכים להיבחר לקדנציה נוספת. המושל הצבאי יכול להאריך את תקופת כהונתם. יש לזה עצה חוקית, כי בדרך-כלל לגבי ראשי עיר נוהגים להאריך את תקופת כהונתם. אבל ראש עיריית שכם הודיע שהוא מתפטר ואתו הודיעו כל חברי מועצת העירייה שהם מתפטרים. הם הודיעו זאת בצורה מנומסת ובעוד מועד.

נוסף לכך, בשכם אף אחד מהמורים לא מילא את טופס השאלון, אם הוא מוכן להיות עובד בממשל. השאלון עצמו הוא נייטרלי לגמרי. אין שם שום דבר פרט לעניינים טכניים, ובטור שבו צריך לענות על השאלה של הנתינות, הם כותבים: נתינות ירדנית, וזה מקובל עלינו. אין שום שמץ של אחיזה על-ידי מילוי השאלון יש הזדהות עם מדינת ישראל.

ישבתי ביום ששי ארוכות עם ראש עיריית שכם, כי לדעתי הוא האיש המרכזי והחשוב ביותר בכל הגדה המערבית, ואני מאמין שהוא ניגש לעניינים בגישה שבה אפשר למצוא אתו מין דו-קיום בשלום, תחת שלטון צבאי. זה לא חל על ירושלים, אני מדבר על הגדה. בסופו של דבר הוא הסכים לאחר השיחה לקחת חזרה את ההתפטרות, ולהשפיע גם על המורים על-יסוד סיכום שהיה בוועדת השבעה, שילמדו על-יסוד הספרים הירדניים בלי הקטעים המשמיצים. הוא אמר: "אין אני יכול לבוא אל המורים לפני שאני יודע בדיוק מה יהיו הספרים?" הוא אפילו אמר שהוא מוכן לנסוע לירושלים ביוזמתו, לא ביקשתי ממנו, ולדבר על לב המורים בירושלים שילמדו. אמרתי לו שירושלים היא עברית. יש לו אח בירושלים שהוא גם כן אחד מהעסקנים המרכזיים.

בגדר אינפורמציה רציתי למסור על שני הדברים

האלה, מה שקרה באל-עריש ומה שהיה בשכם. בשכם לפי שעה, אם הוא יעמוד בדיבורו ויחזיק מעמד, המורים יתחילו ללמד. אולי זה משבר שכינתיים חלף, אבל יש שם מתיחות רבה.

שר המשטרה א. ששון:

אתמול החליטה ממשלת ירדן לא לקיים את הבחירות

ב-1 בספטמבר, אלא לדחות אותן לזמן בלתי-מוגבל.

שר הבטחון מ. דיין:

בענין אל-עריש רציתי עוד להוסיף, כי אין צורך לדון בזה פה, זה נוגע לוועדת הבטחון או לוועדת השבעה, ודאי שנתנו את ההוראות המתאימות. נתנו הוראה למקד את כל השטחים באל-עריש ובעזה, אבל שם אין אפשרות להחזיר את החיים לתקנם כאשר הפקידים המצריים האלה יושבים שם. הם אינם רוצים לקבל אותם, נחזיק אותם, אבל לאו-דווקא שם. נצטרך להעביר את 4000 הפקידים מאל-עריש וכמה מאות מעזה, למקום אחר.

הנושא השני שאני רוצה להביא לממשלה הוא:

רדיפת היהודים במצרים, ובעיקר החובה לפעולה שחלה עלינו בענין זה. על פרטי הפעולה עצמה לא אציע לדון פה, אני אציע או לבחור ועדה לטיפול בענין זה, או להעביר זאת לאחת הוועדות הקיימות.

לפי הידיעות שיש לנו, הוחמר מאוד מצב היהודים

במצרים. כל היהודים הגברים נמצאים בבית-הסוהר, מוכים ומעונים. כלל הפניות שלנו דרך "הצלב-האדום" וכל הפניות של "הצלב האדום" אל ממשלת מצרים במשך חודשיים וחצי אלה, לבקר אותם בבית הסוהר, הושבו ריקם. וזה למרות שאחרי מבצע סיני ב-1956 איפשרו לאנשי "הצלב האדום" לבקר את האסירים. לא נותנים לבקר אותם ומהידיעות המעטות שמגיעות אלינו, אנחנו יודעים על מכות רצח ואיומים והחזקת

האנשים בתנאי גיסטפו.

שר התחבורה מ. כרמל:

כמה יהודים יש שם?

שר הבטחון מ. דיין:

מדובר על כמה אלפים.

במברק האחרון שקיבלתי הבוקר מצרפת נאמר: (1)

אמש הגיעו למרסיי ארבע משפחות ממצרים, ארבע נשים וילדים. הגברים במאסר, המשפחות גורשו. 3 נשים מחוסרות אזרחות. אשה אחת צרפתייה, היא אשתו של יוסף פרו, איש יחסי-ציבור בקהילה בקאהיר. (2) כל הגברים נעצרו ב-5 ביוני. מוחזקים בבית-הסוהר בקאהיר. אי-אפשר לבקר אותם. מקבלים עבורם חבילות וכסף, אך לא ידוע אם מוסרים הלאה. שוחררו עד כה רק הרב של אלכסנדריה והרב ובנו מקאהיר. שוחרר גם זקן אזרח איטלקי. מפתחים לספר. מסרו רק שהרבה מהגברים צולעים. מספר משפחות נזרקו מדירותיהן, מתגוררים כעת במוסדות קהילתיים. חשבונות בבנקים, מכוניות ודברי ערך הוחרמו. המשפחות מתקיימות מתמיכה זעומה שמקבלים מהרבנות. באופן רשמי אין הגבלות תנועה. כל היהודיות שעבדו במישרות שונות פוטרו. לא היו מקרים של אלימות במשפחות, אולם המשטרה מטרידה אותם על-ידי ביקורים ליליים. מסבירים להם שמעצר הגברים ובדיקות בדירות באו על-מנת להגן על היהודים. (3) האשה במצב פיסי קשה. נאלצתי להפסיק התחקור. (4) קבעתי לה פגישה לשבוע הבא עם אנשי ה-A.G.C, תמסור פרטים נוספים ושמות האנשים.

בפגישה האחרונה שהיתה לי עם נציג ה"צלב האדום",

מרטין, בעצם זה היה במסיבת קוקטייל שנערכה לכבודו לרגל שובו לשווייצריה, נרמז שהוא הוכיח עצמו יותר מדי פרו-ישראלי והחליפו אותו - הוא קרא אותי הצידה ואמר לי: לפני שאני נוסע אני רוצה לומר לך דבר אחד, כל הארגומנטים שהיה לנו להביא בפני המצרים הבאנו ואמרנו. זה בעיקר לגבי 4000 השבויים המצריים, שביניהם יש

קצינים בעלי דרגות גבוהות, ולנו יש שם שנים-עשר אסירים, ויחד עם הפקידים המצריים ברצועת עזה, אנחנו רוצים להחזיר להם 7000 איש תמורת 12, ולפחות מבקשים שיאפשרו ביקור של אנשי "הצלב האדום" אצל היהודים היושבים בבית-הסוהר. הוא אמר: "למרות כל הארגומנטים שאפשר היה להביא בפניהם זה לא הולך". הם שם אומרים: "לא נחזירם, אם כי הם נתינים מצריים". מרטין אמר לי: "אם אתם יכולים לעשות משהו חוץ מדיבורים - תעשו. כי כדיבורים לא תזיזו את המצרים בשום דבר". הוא רמז לי על דברים שיש לעשות חוץ מדיבורים, לפני שהוא חוזר לשוויצריה.

אמנם ההתנהגות של המצרים ליהודים היא בקנה-מידה אחר, זה לא היטלר, וזו לא יהדות אירופה, אבל מבחינה מהותית זה אותו הדבר. אנחנו יושבים על התעלה ולפי דעתי יש בידינו ללחוץ כך על המצרים, שהם ישנו את יחסם בענין זה. בין שאר הדברים שאמרנו להם, אמרנו שאנחנו מוכנים לקבל את כל היהודים, אם יעבירו אותם לקנטרה או לקפריסין. שישחררו אותם ויתנו להם לצאת. אני יודע שמשרד החוץ טיפל בזה, אינני רוצה 'לשלוף את פרנסת שר החוץ', אני יודע שבמגעים שהיו עם גוסינג טיפלו בענין זה.

זה קרוב לשלושה חודשים מאז הקרבות בראשית יוני. אם משרד החוץ סבור שבאמצעי הסברה ובטיפול דיפלומטי אי-אפשר לשנות את הדבר, על-כל-פנים, אין ודאות שאפשר לשנות, ואם "הצלב האדום" אומר מה שהוא אומר לפי דעתי אנחנו חייבים לנקוט אמצעים אחרים. אינני רוצה להציע כאן את האמצעים, אבל צריך לתת התראה למצרים, שאם הם לא ישחררו ולא יתנו ליהודים לצאת, זה לא גרמניה ולא היטלר, יש בכוחנו ללחוץ כך על מצרים, שהם יקפצו עד לב השמיים. אין פה שום דבר אחר, אלא סתם סאדיזם.

אני מציע להעביר זאת לוועדה מצומצמת שבה אפשר

יהיה לדון בדברים למעשה.

שר החוץ א. אבן:

היתה הצעה שנברר באיזו מידה גורמים בינלאומיים מוכנים ללחוץ על מצרים בענין זה. גוסינג אומר שהם עושים זאת להכעיס, ויש כאן התנכרות בלתי-אנושית לגורלם של האנשים הללו, בין שאר הדברים שאמר. אני מניח שאפשר לדובב אותו, שיכלול בדין וחשבון דברים מסוג זה, כנציג הומאניטרי של האו"ם.

אבל לגבי האמצעים שיינקטו, אם הם יעמדו בסירובם - אני מציע שהנוגעים בדבר ידונו בכך. לא ברור לי מדברי שר הבטחון מה יכול להיעשות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הוא מציע וועדה מצומצמת שתדון על-כך.

שר הבטחון מ. דיין:

אם הממשלה תרצה, אני יכול להביא זאת כאן, אני חושב שלא כאן המקום לדון על הפרטים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

הייתי רוצה לדעת מדוע לא פורסם על-ידינו בעתונות על המשטר החמור הזה של מצרים נגד היהודים. גם מה שהקונגרס היהודי העולמי פירסם היה קול ענות חלושה. עלינו לעורר דעת-קהל סביב ענין זה.

שר החוץ א. אבן:

מאין לך שלא פורסם? יש לי תיק מלא קטעי עתונות

בענין זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו מעבירים זאת לוועדת השרים לענייני בטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש שהוועדה תתכנס עוד השבוע.

שר הדואר י. ישעיהו:

האם יש ידיעות על מצב היהודים בעיראק, והאם שם

אינם שרויים במצב דומה?

שר הבטחון מ. דיין:

יש ידיעות, אבל זה לא דומה.

השר מ. בגין:

הייתי מציע לקיים ישיבת הוועדה בנושא זה היום

בשעה 15:00. אני הערב לא אהיה כאן.

שר החוץ א. אבן:

אני לשעה 15:00 קבעתי פגישה עם הכתבים הזרים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נשתדל לקיים ישיבה עוד היום, או מחר בבוקר.

שר המשטרה א. ששון:

אם הוועדה תדון רק בנושא זה. אני מבקש להשתתף.

מ ח ל י ט י ם : לייפות כוחה של ועדת השרים לענייני בטחון,
בהשתתפות השר א. ששון, לרון בעניין מצבם של
היהודים במדינות ערב.

748. ארמון הנציב

שר החוץ א. אבן :

בענין ארמון הנציב היו שלושה שלבים: שלב אחד -
הממשלה פעם החליטה ונציגה הודיע על החלטה זו, למסור את בית הנציב כולו, וללא
תנאי. זה היה בשלב הסופי של דיוני העצרת. אחר-כך אמרנו שני דברים: שנמסור
רק חלק, ולא-דווקא הרוב של השטח, ונחזיר זאת רק תוך קביעת עמדתנו לגבי הגדרת
תפקידיו של בול ולגבי תיאור השטח. ועל זה התקיימו שוב שלבים רבים של
משא-ומתן. קודם כל או-תאנט לא רצה לקבל שום דבר, פרט להסדר המדוייק שהיה
קיים קודם. עמשיו הוא הגיע לידי נכונות לקבל את כל תנאינו לגבי הגדרת השטח,
הגדרת תפקידיו של בול, אבל הוא רוצה לומר שהוא עושה את זה מפני שאנחנו עומדים
על זה.

אקרא את ההצעה שהסתכמה. במקום שאנחנו נפתח והוא

יענה, הוא יפתח ואנחנו נענה. הוא יכתוב:

I WISH INFORM MEMEISRAEL THAT PURSUANT TO ITS OFFER MENTIONED PARA
3 MY REPORT MOABIT 27/ADD/7930/S AND BECAUSE OF URGENT NEED OF COS
UNISO AND STAFF FOR FACILITIES WHICH ARE AVAILABLE THEM ONLY AT
GOVERNMENT HOUSE I AM AUTHORIZING COS AND STAFF AS OF DATE THIS LETTER
MOVE BACK INTO THEIR HQ ON BASIS EXCHANGE LETTERS BETWEEN PERMANENT
REPRESENTATIVE ISRAEL AND MYSELF WHICH TOOK PLACE 4 JULY AS REPORTED
MOABIT 20/ADD/7930/S.

THE AREA AS ENVISAGED BY MEMISRAEL TO WHICH BULL AND STAFF WOULD NOT RETURN FOR THIS PURPOSE IN EXCLUSIVE USE WOULD COMPRISE GOVERNMENT HOUSE A SURROUNDING AREA OF A APPROX 44 DUNAMS AND ALL THE BUILDINGS WITH FULL ACCESS TO AND PROTECTION FOR THE ANTENNA AND THE VHF BUILDING AND MAST WHICH ARE OUTSIDE THE AREA BEING RETURNED. THIS ACTION IS TAKEN BY SEGGEN AS A PRACTICAL STEP ONLY AND IS WITHOUT REGARD TO THE EFFECT UPON THE INTERESTS AND POSITION OF UN CONCERNING ITS PREMISES AT GOVERNMENT HOUSE AS EXPLAINED IN MY REPORT TO MOABIT 27/ADD/7930/S.

שוב הוא אומר: "אני מקבל את ההכרעה שלכם בצער מעשי, בלי להתחשב בהשפעת הדבר הזה על האינטרסים והעמדה שלנו". על זה הוא אומר: "אתם קובעים ואין לי אלא לקבל את הדין.

ההצעה היא שאנחנו נכתוב מה שסיכמנו לכתוב,

והשגריר רפאל במכתבו אומר:

HAVE HONOUR REFER OUR LETTER TODAYS DATE CONCERNING GOVERNMENT HOUSE IN JERUSALEM AND TO CONFIRM THAT MEMISRAEL IN PURSUANCE LETTER 27 JULT IS ENABLING BULL AND STAFF RETURN TO GOVERNMENT HOUSE AND THE SURROUNDING AREA AS OUTLINED IN OUR LETTER.

PLAN OF THE AREA CONCERNED WILL BE PRESENTED SHORTLY.

כאן הוא מזכיר את מכתבו הקודם, בו הוגדר שתפקידו של בול הוא לשמור על הפסקת האש, ואחר-כך מצורפת מפה המגדירה את השטח. המכתב אומר שאנחנו מאפשרים לבול להקים את המרכז שלו בשטח הזה, למען המגמה הזאת, והמפה תגדיר את השטח ותכלול גם סימון ותיאור הרכוש, לפי מיתאר הקרקע שלנו.

אלה הדברים שנוסחו ואני אמרתי שאני אשלח הנחייה אחרי הישיבה הזאת. אני מציע שהממשלה תקבל זאת, ועל-פי התשובה הזאת נראה את הענין כמוסכם. גדעון רפאל כבר אמר לו, שבשכילנו מה שאנחנו נכתוב, זה עניין סופי. הוא אמר שלא יעורר זאת שוב, אבל הוא חייב להבהיר למען כבודו שההגבלות והצימצומים הללו הוצעו על-ידינו, ואין לו ברירה. הוא חשב שהיה יותר טוב אילו מסרנו לו את כל השטח שהוא ביקש. כאמור, לפי המפה נותנים לו שליש מהשטח שהוא ביקש.

ראש הממשלה ל. אשכול:

רבותי, יש לנו 31 סעיפים בסדר היום, וביניהם סעיפים חשובים, והשעה דוחקת. אני מציע שנדון על הדברים שאפשר להחליט לחיוב או לשלילה, ולא ניכנס לויכוח חדש. בענין ארמון הנציב צריך לגמור. שמענו עכשיו שחליפת מכתבים זו, זה סוף פסוק. מתוך הדיבורים בכל זאת יוצא, כי לאחר שהסכמנו פעם לתת את הבית ללא הגבלות, החלטנו מה שהחלטנו, ואינני רוצה להיכנס שוב לפרטים. אני מציע היום לסיים את הענין ולהחליט. אני מציע להסכים לזה. ברור שהחלטנו בחלקו את הזכות הזאת שלהם, שאפשר להגיד שמסרנו זאת לידי האו"ם. יהיו לנו במשך הזמן עוד הרבה ענינים עם או-תאנט, ונדמה לי שלא כדאי להתעקש אתו על דברים קטנים. כל דבר יכול להיות סמלי וחשוב, אבל אין טעם להיכנס לקרב קבל כל העולם, כאשר ברור שכולם יודעים את הענין. אני מציע שנאשר את הדבר.

חשר מ. בגין:

עם כל הכבוד, אדוני ראש הממשלה, אינני יכול להסכים להצעתך, כפי שאינני יכול להסכים לפירוש שר החוץ להכללת המלים כפי שהוצע לנו על-ידי או-תאנט.

בישיבה הקודמת היה סיכום כזה: שאנחנו נשלח מכתב לאו-תאנט, בהתאם להחלטת הממשלה, ונראה מה הוא ישיב לנו. זה היה הסיכום. דברים אלה אמר במפורש גם שר החוץ. יש לשער שהדברים אינם 'נופלים מהשמים',

ובמשך השבוע הזה התנהל משא-ומתן על חליפת המכתבים וכתוצאה ממנו נהפכה הקערה על-פיה. לא אנחנו כותבים לאו-תאנט מרצוננו, אלא להיפך, הוא כותב לנו ואנחנו משיבים לו.

שר החוץ א. אבן:

אני חושב שיש יתרון שהמילה האחרונה תהיה שלנו.

השר מ. בגין:

ייתכן. אני חושב שזה מחמיר את המצב, אבל נניח שמציעים שהמילה האחרונה תהיה שלנו, על זה לא הוחלט בישיבת הממשלה. בישיבת הממשלה הוחלט להיפך, שנכתוב מכתב ונחכה לתשובתו של או-תאנט, ולאור התשובה של או-תאנט נחליט. כך הוחלט. אפשר לבדוק זאת בפרוטוקול ישיבת הממשלה.

לדעתי הסדר הזה מחמיר את המצב מבחינת החלטת הממשלה. זה איננו עניין פורמלי, הוא עניין מהותי דווקא. או-תאנט מסר דין-וחשבון למועצת הבטחון על בעיית ארמון הנציב. הדין-וחשבון הזה פורסם, והיום קראתי מברק של סט"א, המספר על הודעתו של דובר או"ם, והוא חוזר על המלים בהן השתמש או-תאנט בדין וחשבון המקורי שלו - לאמור: דובר או"ם אמר ביום ששי, כי מזכיר האו"ם עודו מעיין אם להסמיך את הגנרל אוד בול ומטהו לשוב מיד אל אותו חלק מן השטח של ארמון הממשלה, אשר הוצע להם על-ידי ממשלת ישראל "בלי תקדים כלפי כל הזכויות וההתביעות של או"ם לגבי הדיוור והבעלות על כלל השטח.

התרגום של "בלי תקדים" הוא WITHOUT PREJUDICE

ופה יש הסתייגות מפורשת. אני מודה ששר החוץ יודע אנגלית הרבה יותר טוב

ממני, אבל המלים: WITHOUT PREJUDICE----, לגבי ה- RIGHTS AND CLAIMS...

שר החוץ א. אבן :

הוא הסכים להוציא את המלים:

WITHOUT PREJUDICE TO THE RIGHTS AND CLAIMS.

השר מ. בגין :

היה דין-וחשבון של מזכיר האו"ם למועצת הבטחון.
אני חוזר ואומר, שבמלים אלו יש הסתייגות מוחלטת
ממה שכתבנו לו עד כה, או רצינו לכתוב לו, הן לגבי הבעלות והן לגבי השטח.

שם יש ביטויים מעניינים מאוד, עד כמה שהספקתי
לשמוע THIS IS TAKEN AS A PRACTICAL STEP ONLY AND IS WITHOUT REGARD TO THE
EFFECT. כפי שהדבר נכתב בדין-וחשבון של מזכיר האו"ם למועצת הבטחון. כאשר
מתייחסים לדין-וחשבון של מזכיר האו"ם, ברור שמסתמכים עליו, מה אמר מזכיר האו"ם
בדו"ח שלו - קראתי קודם.

פירוש הדבר, שאם לא מקבלים שהבעלות היא לנו
ואנחנו מוסרים להם חלק, ולא מוסכם שזה אך ורק למען השמירה על קווי הפסקת האש,
אלא מדובר על EXCLUSIVE USE --- זאת-אומרת שלנו אין מה לומר. אם רוצים לסכם
זאת, מאחר שהזמן קצר, אני חייב לומר שההסדר הזה עומד בניגוד מוחלט למה שסוכם
בישיבת הממשלה.

עלי לומר, פעם הממשלה החליטה לא למסור שום
דבר ולשלול כל דרישה למסירת ארמון הנציב לבול. דבר זה נתקבל פה אחד. אחר-כך
חל שינוי. לא אוכל לאשר את הדעה, שבהחלטה השנייה נתקבל שמוסרים זאת לבול.
אם כך היינו מחליטים, לא היתה מתמנה ועדה מיוחדת ולא היה באשר המשפטים ומציע
הסכם בין שני הצדדים. כנראה שהממשלה התכוונה לכך, שאמנם באופן פרינציפיוני
אנחנו מסכימים שכול ייכנס עם מטהו, אבל יש לנו תנאים, ואת התנאים האלה
קבענו. ההצעה של שר החוץ לפי דעתי עומדת בניגוד מוחלט, ללא כל סייג על-פי

הניתוח, למה שהחלטנו בישיבה האחרונה. כמובן, רשאת הממשלה לערוך רביזיה ביחס להחלטותיה. על-פי מה שהחלטנו בישיבה האחרונה, ההסדר המוצע היום אינו מתאים לסיכום, ואני מציע לדחות אותו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע לא לפתוח מחדש בויכוח. ענין זה ביררנו ודנו בו הרבה. ודאי שיכולה להיות דעה אחרת. אני מציע להחליט, אחרת לא נוכל לזוז בשום דבר אחר. כולנו התווכחנו וטיפלנו בזה הרבה. אני לא טוען וגם שר החוץ לא טוען שזה בדיוק מה שדובר בפעמים הקודמות, אבל זה מצב הדברים. אפשר להגיד לאו-תאנט: 'הדלת סגורה', ניתן לך בית אחר', ולראות איך יפול דבר. אולי העולם לא יתהפך. אפשר בכל-זאת לראות זאת כנקודה במלחמה הזאת, שהוא לכל המטרות זקוק לנו, אנחנו נמצאים פה והוא בניו-יורק, אנחנו יכולים מתי-שהוא להפסיק, אם יהיה כדאי ויהיה לזה הגיון, ואם יהיה טעם בדבר. אני מציע להצביע ולא לגזול עוד חצי יום לוויכוח

בענין זה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני מבקש את שר החוץ ואת שר המשפטים להתייחס

לענין.

שר החוץ א. אבן:

ברור שהוא אינו מזדהה עם עמדתנו ואנחנו איננו מזדהים עם עמדתו. עמדתנו היא הקובעת. אנחנו אומרים לו כל מה שהממשלה קבעה ונאמר לו שזה השטח, זה ברשותנו, זוהי המפה והיא הגדרה של רכושנו. בזה נגמר הענין. כבר נמסר לו שכך נשיב.

השר י. ספיר:

כל הריטוריקה של או-תאנט במכתבנו באה במקום המונח שאנחנו מחזירים לו את הבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הוא אומר את שלו ואנחנו אומרים את שלנו, כבר דיברנו על זה פעמים אחדות. או שאנחנו אומרים לו שלא נותנים לו שום דבר, או שיקבל מה שאנחנו אומרים, וכל פעם מחפשים איזה נוסח.

שר החוץ א. אבן:

הוא אומר שהוא מקבל את המסקנות שלנו בלי לקבל

את העמדה.

שר הסעד י. בורג:

אין לו ברירה אחרת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע לא להתחיל בוויכוח מחדש, ונצביע. השר ארן ביקש את שר המשפטים להתייחס לדבר.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אין לי מה להוסיף על מה שאמר שר החוץ, זה ברור לגמרי. אנחנו חשבנו שאנחנו נגיד את הנוסחה שלהם, והם יגידו: 'אנחנו מסכימים', או יגידו: אנחנו רשמנו לפנינו', יוצא שזה מצב אחר. הוא אומר את שלו ואנחנו אומרים את שלנו. הדבר היחידי שבו הוא נכנע זה ביחס לשטח. ברור שזו סטייה מהדבר הקודם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ביחס לשטח, דומני שברור שהוא מקבל את המקום לשם מילוי תפקידו, לשמירה על הפסקת האש, זה רכוש הממשלה, והתכנית של השטח מוגדרת ורשומה. אין צורך לחזור. אני מעמיד להצבעה את ההצעה.

ה צ ב ע ה: בעד - 9 קולות;

נגד - 3 קולות.

מ ח ל י ט י ם:

(ב-9; 3 קולות), בהמשך להחלטה מס. 728 מיום ז' באב תשכ"ז (13.8.67), להעמיד לשימושו של הגנרל א. בול את ארמון הנציב בירושלים, בהתאם לחליפת האגרות בין המזכיר הכללי של האו"ם לבין ראש משלחת ישראל באו"ם המוצעת על-ידי שר החוץ. (ההצעה לחליפת האגרות מצוטטת בסוף הישיבה שהתקיימה אחה"צ).

749. ביקור נציגו האישי של מזכיר האו"ם לעניין ירושלים

שר החוץ א. אבן:

לגבי השליח של או-תאנט - נציגינו שוב קיימו שיחות עם או-תאנט, והוא אמר שכל עניין העיתוי אצלו מותנה במועצת הבטחון. הוא סבור - הוא אמר שהחברים הקבועים של מועצת הבטחון סבורים - ששיבה סוערת של מועצת הבטחון על ירושלים תרבה את המתיחות, לכן צריך למצוא דרך אחרת.

על רקע זה הוא רוצה לשלוח נציג שיגיע בראשית השבוע הזה, מחר או מחרתיים, ומכאן יחזור לניו-יורק, ואו-תאנט ידווח על העניין לא לפני ה-15 בספטמבר. הוא אומר שהואיל והוא צריך לדווח ב-15 בספטמבר, והוא צריך לחזור לניו-יורק ולהגיש לו את הדו"ח ב-9 בספטמבר, אם ידחה זאת יותר, הוא יצטרך להסתלק מהתנגדותו לכינוס מועצת הבטחון כי הוא מתנגד לזה יחד עם המעצמות הגדולות, זה שלושה-ארבעה שבועות.

ב-15 באוגוסט הוא פירסם והפיץ בין נציגי האו"ם את ההודעה על מינוי נציגו האישי, ושם הוא כותב: "שליחותו מוגבלת להשגת אינפורמציה שתהווה בסיס לדין-וחשבון שלי, ושליחות זו לא תגרור אחריה כל משא-ומתן ביחס לביצוע של החלטת עצרת האו"ם" (ציטטה באנגלית). הוא הודיע שהוא צריך לאסוף ידיעות 'הוא אינו צריך לעסוק בהחלטת העצרת ולהתייחס לה, ולהביא בפניו דין-וחשבון על המצב, ובעיקר על עמדת ממשלת ישראל כלפי המצב בירושלים".

אגב, לגבי אישיותו של השליח - אישיותו לא עניינה אותנו מבחינה שלילית, מה ששמעתי עכשיו הוא חשוב ונבדוק זאת. מה שידענו עליו הוא דווקא חיובי.

ד"ר מ. בגין:

לגבי בוא שליחו של א-תאנט - עד כמה שאני זוכר, בישיבת הממשלה הקודמת סוכם כי ייעשה נסיון להשגחה מירבית, ולפני שהיא תסתיים הממשלה תדון מחדש בדבר זה. אם השליח עומד לבוא מחר, אז אחת מן השתיים, או שהממשלה תדון עוד הפעם בכל הסוגיה, או שבואו מחר יסתור את ההחלטה הקודמת.

שר החוץ א. אבן:

נאמר לו לא לצאת לפני שהממשלה תחליט אחרת.

ד"ר מ. בגין:

כדי לא להשאיר ספק, נראה לי כי סיכום הממשלה, בלי דיון נוסף אין לסתור אותו. אחת מן השתיים, או שנדון היום, או שהוא לא יבוא מחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נכון שאמרנו כי ייעשה הכל למען השתייה, ובשעת

הדחק יהיה לנו דיון מחדש.

שר הבריאות י. ברזילי:

עכשיו בואו מותנה בבירור אישיותו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איננו יכולים לבנות על מה שיהודי שמע וראה בטלביזיה השוויצרית. יכול להיות שזה נכון, אבל אי-אפשר לבנות על מה שיהודי אחד אמר. זה דורש חקירה. אולי אפשר לשלוח מברק עוד היום לשגרירות שלנו בשוויצריה, ולמסור שנתפרסם דבר כזה וכזה, ויש לבדוק זאת. ברור שאם השגריר שלנו יאמר שאמנם האיש הוא כזה וכזה, נצטרך לשלוח מיברק לאו-תאנט שיש לנו ידיעות כאלו, ואנחנו מבקשים ברגע זה לעכב את בואו. אבל אם זה לא ייעשה תוך 24 שעות, אינני יודע אם זה אפשרי.

שר החוץ א. אבן:

אם זה פורסם, צריך לתת הזדמנות להגיב על הפרסום הזה. אם אין עדות שהוא אמר כך, או לא אמר, או שיגידו שלא היו דברים מעולם. אם השגריר בשוויצריה סבור שיש סימוכין לזה, אולי יאמר זאת, זה פותח את הדיון על האיש.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

האיש שכתב זאת ב"דבר" הוא איש מהימן מאוד.

שר התחבורה מ. כרמל:

הוא אמר שהוא שמע וראה זאת בטלביזיה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אם זה היה בטלוויזיה, אין מקום לבדוק זאת.

שר התחבורה מ. כרמל:

ישנה גם הכתובת של האיש.

שר העבודה י. אלון:

בדרך-כלל תכניות הטלביזיה הן מוקלטות, אין כל קושי לבדוק אם הוא אמר מה שכתוב ב"דבר". צריך לבדוק זאת אפילו אחרי שיגיע הנה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אמנם היו כבר דברים כאלה, אבל אז מוטב שלא יבוא.

שר העבודה י. אלון:

אפשר להגיד בגלוי שדוחים את בואו עד לבדיקה, כי לא ייתכן ששליח כזה יהיה אדם ששולל את זכות קיומה של המדינה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה לשאול את ראש הממשלה ואת שר החוץ: בישיבה הקודמת הוחלט שאם יתברר שלא מצליחים להשפיע על דחיית בואו של נציג או-תאנט, הדבר יובא שוב לממשלה. קראתי בעתונות ושמעתי ברדיו שהוא עומד לבוא ביום ב' או ד' השבוע. מי שרצה ברצינות לתת לנו הזדמנות להחליט שהוא אינו בא,

לא היה צריך לחכות לשיבת הממשלה ביום א' בצהריים, זה שהוא עומד לבוא ביום ב' היה ידוע כבר ביום רביעי או חמישי. אחת מן השתיים, או שרצו להתעלם מהחלטת הממשלה, או שלא ידעו על בואו. אבל מאחר שכן ידעו על בואו, אני היום אינני יכול להרים את ידי בעד זה שנודיע שהוא לא יבוא, כאשר נאמר לנו ביום א' בצהריים שהוא יבוא ביום ב'. אנחנו דנים על זה ללא קשר. אי-אפשר להגיד עכשיו שאיננו מסכימים, אם ידענו עוד ביום ד' או ה' על בואו ביום ב'. אם ידענו על-כך, צריך היה להביא זאת לממשלה ברגע שנודע שהדחייה אינה אפשרית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הערעור שלך נכון.

שר החוץ א. אבן:

נאמר לנו שהוא רוצה לבוא ביום ב', אי-אפשר היה

לומר שלא.

שר הבטחון מ. דיין:

אם נודע לנו ביום ד' או ה' שהוא צריך לבוא ביום

ב', צריך היה לדון על זה אז, ולא ביום א' בצהריים להחליט על זה. אני מכיע את אי-שביעות רצוני על-כך שמשדר החוץ ידע על בואו עוד ביום ד' או ה', ומביא זאת לדיון ביום א' בצהריים.

השר י. ספיר:

מחוץ לעניין הזה שהוא בא מחר, האם אפשר לדעת

מה האיש הזה יעשה פה? מה התכנית שהכיננו בשבילו?

שר החוץ א. אבן:

הכינונו לו תכנית של שיחות אתי, עם ראש הממשלה, עם ראש עיריית ירושלים. אחר-כך אמרנו שכאשר יבוא נציע לו שיחות ומגעים אחרים. הצענו לו הרבה מאוד חומר.

השר י. ספיר:

זאת-אומרת שהוא עלול להיפגש עם גורמים ערביים בירושלים. יש הבדל אם הוא נפגש עם ראש הממשלה, עם שר החוץ ועם ראש עיריית ירושלים, או עם נציגים שיראו עצמם כנציגי האוכלוסיה הערבית.

שר החוץ א. אבן:

זאת נברר עם בואו.

השר י. ספיר:

התנאי היה שאנחנו קובעים את התכנית, ואם איננו רוצים שייפגש עם הערבים, צריך להגיד 'לא'.

שר החוץ א. אבן:

הם קיבלו זאת שאנחנו נקבע את התכנית. אולי תביע את דעתך לגבי התכנית. אם הוא יבקש להיפגש עם ח"כים, לא נוכל להגיד 'לא'. הוא מתעניין בעיקר במקומות הקדושים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אומרים שמי שכותב זאת ב"דבר" הוא איש מהימן, אני מבקש להשיג מיד את השגריר שלנו בטלפון ולבקש לברר זאת. אם יתברר שזה כך, אפשר לבקש מאו-תאנט שידחה את בואו לשבוע, עד שהדבר יתברר, אז נקיים מה שאמרנו בשבוע שעבר, כאשר אמרתי שאני מוכן לקרוא לישיבת הממשלה כאשר ייאמר לנו שצריך לדון בעניין זה להחליט. ברור שזה אלמנט בכל העניין הזה.

שר החוץ א. אבן:

נניח שיגידו שזה לא היה בטלביזיה, וזה לא היה

טאלמן?

ראש הממשלה ל. אשכול:

כדי שלא יהיה מקום לתרעומת, מדוע זה לא הובא להכרעה בסוף השבוע שעבר, אפשר להגיד שהנה פורסם כאן דבר כזה, נחוץ לנו שבוע ימים כדי לבדוק, מבקשים שיחכה עד שהממשלה תחליט, כי היא רוצה לדון בענין.

שר החוץ א. אבן:

אני חושב שכל הענין מתנפח על-ידי דברים אלה, ואינני יודע אם יש בסיס להודעה.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

איך אפשר לדעת אחרת, אם זה האיש או לא, אם לא

נעשה בירור?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר עכשיו להזמין שיחה טלפונית עם השגריר,

ולברר.

שר החוץ א. אבן:

אני לא מניח, שאם זה היה בטלביזיה, שנציגינו

לא שמעו ולא ראו זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר קודם-כל להזמין את האיש שלנו לשיחה
טלפונית ולבקש ממנו לברר את הדבר, אנחנו בינתיים נדון בדברים אחרים ובמשך
היום עוד נשוב לענין זה.

(סיום הדיון בנושא זה היה בישיבת הממשלה אחר-הצהריים)

שר החוץ א. אבן:

בענין ארנסט טאלמן היו התקשרויות בארץ ובשווייץ.
שם מכחישים וטוענים שאין להעלות על הדעת שהתבטא אי-פעם בצורה כזאת. כותב
המכתב בענין זה מעמיד אותו כטיפש. השגריר כאן אומר, שאינו יודע בכלל על כך
שפקיד ממשלה התבטא בפרהסיה על שום נושא מדיני ושוב: ממשלת שוייץ מזדהה עם
ההחלטה, לא רק הוא, אלא גם ממשלתו מכחישים כל הענין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע לקחת זאת לחשומת לבנו ונדע שמחר יבוא

האיש.

השר מ. בגין:

הרי נשלח מברק להשתיית בואו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נסיים גם בענין זה. אני חושב שעל-ידי סיכות
כאלה - רוכשים אנו לעצמנו רק אנטיפטיה וכו'. אני מציע שנחליט שקיבלנו את
האינפורמציה הזאת ונסתפק בכך.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

זה ענין שאינו עומד על סדר היום. היתה שאלה

וניתנה לה תשובה.

השר מ. בגין:

השאלה היא ביחס להחלטותינו בישיבה הקודמת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני יודע שנאחזת בזה.

השר מ. בגין:

כי מה שקורה מחר - זה בניגוד להחלטה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יפה. פורמלית מר בגין צודק. אם כך, אני

מציע שנחליט עכשיו. הדבר מותר לממשלה: גם היא יכולה לשלוח שני מברקים ולהודיע לאיש שישב בביתו, במידה ולשר החוץ שלנו לא איכפת הדבר.

שר החוץ א. אבן:

יש דיון עם מועצת הבטחון על רקע אינפורמציה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

השר בגין טוען שבשבוע שעבר החלטנו לדחות את

הענין ולהרויח זמן, ולא להשיב בינתיים בשלילה. אם לא יועיל הדבר - להביא זאת לישיבת הממשלה. אמרתי שאביא זאת באמצע השבוע, אך לא הובא הדבר. אם כן - נטלגרף היום טלפונית והבוקר התווסף לזה עוד כדור בריאות.

העניין נבדק במשך היום והוברר שהדברים אינם נכונים. כאן נוטים להאמין שאמנם אין זה נכון, אך בכל-זאת, היות וישנה החלטה פורמלית מהשבוע שעבר - אני מביא זאת פורמלית להחלטת הממשלה: האם מסכימים אנו או משלימים עם כך, שזה האיש שיבוא מחר הנה, ויתקבל על-ידי שר החוץ בהתאם לתכנית?

אני יכול להניח שהוא יבקש להידבר עם פטריארך או קרדינל זה או אחר. לא תוכל לסרב לו, אך נעשה את המכסימום שיהיה בידינו ובהשפעתנו.

מי להצעה זו? - 12 קולות.

מי נגד? - 1 קול.

אני סבור שסיימנו היום את הבירור הזה.

מ ח ל י ט י ם :

(ב-12:1 קולות) - בהמשך להחלטה מס. 727 מיום ז' באב תשכ"ז (13.8.67), בתנאים הנתונים, להסכים לביקור הנציג האיש של מזכיר האו"ם לעניין ירושלים, בהתאם לעמדה שנקבעה בהחלטה מס. 690 בנדון.

750. קיצוצים בתקציב לשנת 1967/68

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו היום לא יכולים ללכת לפי סעיפי סדר היום, כי כמה דברים שהם דווקא בסוף סדר היום, הם דחופים. שר האוצר ביקש להביא כמה דברים שאינם סובלים דיחוי.

שר האוצר פ. ספיר:

אני מבקש להביא שלושה סעיפים. הסעיף הראשון הוא

סעיף כ' בסדר היום.

נמסר לנו יפוי-כוח מטעם הממשלה לקצץ את תקציב

המדינה, ואני מביא כאן הצעה לקצץ ולהקפיא סכום מסויים בתקציב המדינה לשנת 1967/68.

הדבר מוסכם כמעט עם כל המשרדים, פרט למשרד

החינוך, שאתו יש לנו עדיין בירור. עם יתר המשרדים הוסכם מה יש להקפיא ולקצץ והכסף הזה עובר לתוספות שנצטרך לתת למשרד הבטחון. אני מבקש לאשר זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רק רוצה להעיר, שמאז החחלטה עברו חמישה

חודשים.

שר האוצר פ. ספיר:

להערת רה"מ, החלטת הממשלה על הקיצוצים בתקציב

נתקבלה ב-4 ביוני. אני עוד ב-2 ביולי ביקשתי להעמיד את הצעת הקיצוצים המוסכמת על סדר היום, אבל לא הגעתי לרשות הדיבור. ברגע שסוכם הדבר ביקשתי להביא זאת לדיון, לא אני קובע באיזה סעיפים של סדר היום צריך לדון. זה עומד על סדר היום כבר ששה שבועות.

השר י. ספיר:

זה בסכום הכולל של 100 מיליון ל"י?

שר האוצר פ. ספיר:

כן.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בקשר לדברי שר האוצר, שעם משרד החינוך עוד לא סוכם על הקיצוצים ועוד מתנהל משא-ומתן. אני רוצה לעמוד על חומרת העניין. במידה שזכרוננו אינו מטעני, שר האוצר מציע לכל המשרדים להוריד מתקציב האחזקה 35 מיליון ל"י, לגבי משרד החינוך פירושו 50%, זה לא יקום ולא יכול להיות. ראש הממשלה אמר שמאז אפריל עברו חמישה חודשים, בינתיים נעשו איזה דברים. אם אומרים שזה נחוץ לבטחון, הרי החינוך הוא גם כן חלק מהבטחון, ואין יסוד לקצץ את תקציב החינוך בשביל תקציב הבטחון. לדעתי אין הגיון מהותי לדבר, כי חינוך זה גם כן בטחון, גם החינוך תרם משהו למה שהיה.

נכון שיש משא-ומתן בעניין זה, עוד לא הגענו לסיכום, אני מקווה שנגיע לאיזה דבר. אם לא, אני שומר לעצמי את הזכות להגיד דבר זה לממשלה. אני מודיע לכם, כי לפי מיטב הכרתי משרד החינוך אינו יכול לשאת בזה. רציתי שהממשלה תדע שהדבר לא פשוט, למשרד החינוך יש תקציב יותר גדול, לא מפני שלשר האוצר יש יחס מיוחד למשרד זה, אלא מפני שאחרי הבטחון, החינוך הוא הדבר החשוב.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שמענו שעוד מתנהל משא-ומתן, אם לא הגיעו להסכם אז תביאו זאת לממשלה, בינתיים חבל על הזמן.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

שר האוצר אמר שזה מוסכם עם כל המשרדים. אם זה כך - על-יסוד הנחה זו אני תומך בהצעה, אבל איני בטוח שזה מוסכם.

שר האוצר פ. ספיר:

אין לי מה להוסיף על דברי שר החינוך. עם כל משרד היה משא-ומתן וסוכם הדבר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שמענו שיש דין-ודברים עם משרד החינוך, במקרה שלא יהיה הסכם, אולי זה יבוא לממשלה. בינתיים זה מוסכם עם המשרדים האחרים ואנחנו מאשרים זאת. אפשר לאשר גם אם זה לא מוסכם, כי אם לממשלה אין כסף, היא מחליטה מה שהיא יכולה לעשות ומה שאינה יכולה לעשות.

מ ח ל י ט י ס:

בהמשך להחלטה מס. 522 מיום כ"ה באייר תשכ"ז (4.6.67) לאשר את ההצעה המצ"ב לקיצוצים והקפאה בתקציב לשנת 1967/68.

שר האוצר ושר החינוך והתרבות יחליטו על הסכום שיקוצץ בתקציב משרד החינוך.

751. הורדת מסים עקיפים על מספר מוצרים בני-קיימא

שר האוצר פ. ספיר:

לגבי סעיף כ"ט בסדר היום, אני מבקש להעבירו לוועדת השרים לענייני כלכלה, ולתת לה יפוי-כוח להחליט על-כך.

מ ח ל י ט י ס:

לייפוט כוחה של ועדת השרים לענייני כלכלה להחליט, על-דעת הממשלה, בדבר הורדת מסים עקיפים על מספר מוצרים בני-קיימא.

752. הצעת תקציב נוסף לשנת 1967/68

שר האוצר פ. ספיר:

הסעיף הזה קשור לסעיף הקודם, כי את הקיצוצים מסעיפי התקציב אנחנו צריכים להעביר לתקציב פיתוח נוסף ותקציב בטחון נוסף. אם חברי הממשלה רוצים לדון בזה, בבקשה, אם לא, אנו מבקשים ליפות כוחה של ועדת השרים לענייני כלכלה. דבר זה קשור גם עם קיום ישיבה מיוחדת של הכנסת בפגרה, ואחרי שהוועדה תסיים את הדיון בזה צריך לתת לה סמכות לבקש כינוס הכנסת. ההצעה היא לקיים ישיבה מיוחדת ב-11 בספטמבר, ואולי אפשר יהיה באותה ישיבה של הכנסת לדון גם בענין הטלביזיה. בזמן זה תוכל ועדת הכספים של הכנסת להכין את הצעת התקציב הנוסף לקריאה שניה ושלישית.

מ ח ל י ט י ם:

(א) ליפות כוחה של ועדת השרים לענייני כלכלה להכין, על-דעת הממשלה, תקציב נוסף לפיתוח ולבטחון, אשר תוגש לכנסת.

(ב) להסמיך את ועדת השרים לענייני כלכלה לבקש, על-דעת הממשלה, לקרוא לישיבה מיוחדת של הכנסת, בעת הפגרה, לשם אישור הצעת התקציב הנוסף הנ"ל.

753. הגדה המערבית

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו נמשיך עמשינו בדיון, שהתחלנו בו בישיבה הקודמת. רשומים עוד ששה נואמים.

השר מ. בגין:

קודם-כל אני רוצה לעמוד על השאלה מה פירושו של חבל אוטונומי. מבחינה מדינית אוטונומיה פירושה מידה של עצמאות בלי ריבונות. אבל הפרוודור בין עמדה כזאת של עצמאות ובין ריבונות הוא גם קצר מאוד וגם רחב מאוד, והמעבר יכול להיות קשור בצד אחד בלבד. הנסיון שלנו בחודשיים האחרונים

בערים שונות של ארץ-ישראל המערבית מלמדנו שלו היה מוקם חבל אוטונומי, והיה מוקם בית-נבחרים, ואין לתאר חבל אוטונומי בלי בית-נבחרים, אפשר לצפות או להכרזה ניתוק או להכרזת עצמאות מלאה.

מה פירושה איפוא של מדינה פלשתינאית, כאשר על-פי כל הגיון חבל אוטונומי מופעל עליה במישרין. מדינה פלשתינאית ערבית ריבונית בחלק המשוחרר של ארץ-ישראל המערבית פירושה שהעם שנלחם וניצח - ואיני רוצה להשתמש במלים דרמטיות על שפיכת-דמים - מקים על גבו מדינה עויינת שתשהה בו ותנהל נגדו גם מלחמת גרילה ובאחד הימים תצטרף נגדנו בכל המערכה הבינלאומית. איני זוכר תקדים בהיסטוריה שעם שלחם וניצח יקים על גבו מכה כזאת.

האפשרות השלישית שעליה אני רוצה לדבר, לאמור, מסירת שטח של ארץ-ישראל המערבית לידי חוסיין, יכולתי לחזור ולומר, שאולי ידיעותי אינן מספיקות, אבל איני זוכר שקיים דבר כזה בהיסטוריה, שעם יותקף, יהדוף תוקפן, ישחרר חלק ממולדתו ההיסטורית לכל הדעות, ימסרנה אחר-כך לאוייב.

אבל השאלה היא לא היסטוריוזופית, היא אנושית. אני סובר, שמי שטוען שחלום הוא שנוכל להחזיק בארץ-ישראל המערבית, וכפתרון ריאליסטי הוא מציע למסור את ארץ-ישראל המערבית לידי חוסיין, הוא מציע לפי דעתי חלום באספמיה. אנחנו נקבע מה נמסור לחוסיין והוא יקבל מה שנציע לו? ובתנאים שצבאנו יוצב שם כמו שאנחנו רוצים וזה יהיה על-פי חוזה שלום? אני חושב שזה אוטופיזם ממדרגה ראשונה. לפעמים אנשים מאמינים באוטופיה, אבל לו היינו מקבלים זאת מה היתה התוצאה? קודם-כל, מבחינה בטחונית היינו חוזרים למצב לקדמותו.

אני רוצה להזכיר את המקרה המיוחד והמעניין של עזה. לפני 10 שנים רבים מהחברים היושבים פה - איני אומר זאת לשם קנטור - היו משוכנעים שצריך להחזיר את עזה לנאצר מה שיותר מהר. ראש הממשלה דאז העלה

היפוטזה, שלו אפשר היה להטביע חבל זה של הארץ זה היה פתרון. אבל זו לא אטלנטידה. השאלה לא היתה היפוטטית, אמרו שצריך להחזיר, כי מה נעשה עם 400,000 פליטים מרי-נפש? החזרנו וכעבור 10 שנים היה עלינו להילחם שוב. כיום אין איש סביב השלחן הזה מציע להחזיר את עזה למצרים, להיפך, אומרים: מוכרחים להחזיק בעזה.

שר התחבורה מ. כרמל:

כולל ראש הממשלה דאז.

השר מ. בגין:

מה נעשה עם הערבים האלה לא ידוע. הייתי אומר בגלל הערבים היושבים שם, זו אליה וקוץ בה. שחררנו חלק מארץ-ישראל המערבית, החזרנו אותו וכעבור 10 שנים שוב אומרים שצריך להחזיר?

הוא הדין בארץ-ישראל המערבית. נתאר לעצמנו שאנחנו הולכים בדרך זו. הייתי רוצה לשאול מה תהיה ההסברה שלנו ביחס לעזה. המצרים שלטו שם, היתה להם זכות? לא. אנחנו מחזירים שטח, שהיה כבוש באופן בלתי-ליגלי, לחיק המולדת המשוחררת. איזו זכות היתה לחוסיין להחזיק בארץ-ישראל המערבית?

אני רוצה לקרוא כאן קטע ממסמך רשמי של

ה"סטייט-דיפרטמנט" המבהיר לנו ענין זה:

THE BOUNDARIES OF ISRAEL HAVE NEVER BEEN DEFINITELY, ESTABLISHED WITH THE RESULT

THAT PALESTINE OCCASIONALLY HAS BEEN LISTED SEPARATELY. ON APRIL 24, 1950 JORDAN ANNOUNCED THE ANNEXATION OF THAT PORTION OF PALESTINE REMAINING UNDER JORDANIAN CONTROL AFTER THE GENERAL ARMISTICE AGREEMENT. ONLY THE UNITED KINGDOM RECOGNIZED THIS ANNEXATION AS

DE JURE. OTHER STATES, INCLUDING THE UNITED STATES, HAVE ACCEPTED THE FACT OF JORDANIAN CONTROL.

מכל אומות העולם, מדינה אחת בלבד, היא בריטניה, בגלל סיבות מובנות, הכירה למעשה בסיפוח של חוסיין על כל השטח והתחשבו בעובדה שהוא שולט שם. פירוש הדבר שהסיפוח הוא בלתי-חוקי, ואנחנו לא הכרנו בו.

ובכן, את עזה מחזיקים משום שלנאצר לא היתה זכות להיות שם, ולחוסיין היתה זכות להיות שם? היותו שם היתה תוצאה של תוקפנות דמים מובהקת. נסיון להשמיד את מדינת ישראל כפי שהוקמה ב-1948. לו היינו מחליטים להחזיר את החלק הזה לידי חוסיין היינו המדינה היחידה שבדעבד היתה מכירה בסיפוח בלתי-חוקי לפני 15 שנה. אם הדבר היה בלתי-חוקי, עכשיו מאשרים על-ידי ההחזרה את חוקיותו. אנחנו, עם ישראל, לו היינו מחליטים חס-ושלום על אפשרות של החזרת חלק זה של ארץ-ישראל לידי חוסיין, אין לנו שום יסוד חוקי, משפטי, מדיני, להכליל את עזה בתוך מדינת ישראל, כי אותם ארגומנטים שהיו שוקלים גם מבחינה בטחונית גם מבחינה אתנית וגם מבחינה מוסרית והיסטורית כלפי חלק זה של ארץ-ישראל, חלים על חלק זה של ארץ-ישראל, וויסה-ורסה.

עכשיו אני רוצה לומר משהו על הרעיון שלא להחליט כלל על העניין הזה. למה לנו להיחפז בהחלטתנו? כמובן שהממשלה תצטרך לסכם אם היא מחליטה להחליט או מחליטה שלא להחליט, אבל ההערכה שהחלטה חיובית שלנו תזכה בפרסומת, חלה גם על החלטה אחרת. גם החלטה לא להחליט יינתן לה פרסום, וגם בה יש סכנה.

אנחנו שמענו מפי שר החוץ לפני ישיבה אחת או שתי ישיבות, שבנדי אמר לו בשם ה"טאסק פורס" שמדיניותה של אמריקה, שעלינו להחזיר את החלק המזרחי של ארץ-ישראל לחוסיין.

שר החוץ א. אבן:

הניסוח שלו היה: להחזיר את חוסיין לשם.

השר מ. בגין:

כבוד שר החוץ, לא אתחרה אתך באנגלית וגם לא בעברית, אפילו אם שפתי הצברית היא חרב פיפיות, איני מבין את ההבדל בין החזרת חוסיין לגדה או החזרת הגדה לחוסיין.

שר החוץ א. אבן:

יש לו מפה אחרת של הגדה.

השר מ. בגין:

אבל אתה מחזיר את הגדה המערבית, איני מבין את ההבדל. אני מניח שעל-פי השכל הישר יש יסוד להנחה זו, שאמריקנים מסויימים אומרים לחוסיין מה שבנדי אומר לאבן, וההנחה הזאת שאומרת: לעת עתה עומדים על החזרת החלק המערבי של הגדה לשלטונו של חוסיין - הנחה זו הגיעה לאזניו, ולדעתי כל הנאומים האחרונים שלו, וכל מה שקורה על-פי המילון שלהם בגדה המערבית, קרה על רקע ההודעה האמריקנית הזאת, אם במישרין ואם בעקיפין. זה הגיוני לגמרי. כאשר אמריקה, הנחשבת לתומכת העיקרית של מדינת ישראל, אומרת שזו המדיניות המוצהרת שלה, ואנחנו כנראה נשתדל להפעיל לחץ, חוסיין מרגיש טוב, אבל לא לגמרי טוב, הוא מנסה להוכיח גם לאמריקנים שזה קולוניאליזם ישראלי, שישראל לא תוכל לפתור ולהשתלט על הבעיות הללו, אז עושים מרי-אזרחי לעת עתה.

כאן הפירצה המסוכנת ביותר. אם לא נסתום אותה,

המאורעות האלה לא רק יוסיפו להתפתח, הם גם יגברו.

לכן דרושה החלטה ובמהירות רבה, כדי שקודם-כל האמריקנים ידעו שאנחנו לא מקבלים את ההצעה שלהם בענין זה. איני משער שיש לנו יסוד לפתח יסוד של סטיליטיות כלפי אמריקה בחדשים הקרובים. אנחנו יכולים לומר: אנחנו בשביל האמריקנים עשינו הרבה יותר מאשר האמריקנים עשו בשבילנו ב-10 השבועות האחרונות, והסיכון היה כולו שלנו. אנחנו העמדנו את קיום עמנו על כף המאזניים, בלי שום ספק, באותו יום שבו נפלה ההכרעה הגורלית. אין להיבהל מהודעה זו גם לולא היתה, אבל ודאי שהיו מחייבים הודעה זו לו חס-וחלילה אנחנו היינו נכשלים. עלינו לזכור מה שקרה מבחינת המדיניות הגלובאלית. סוף סוף עלינו לומר איפה לא נסכים עם האמריקנים. אם יוטלו עלינו בלהות כאלה, שאם לא נסכים עם וושינגטון, וושינגטון תיקרא למוסקבה ויחד יקראו לישיבת מועצת הבטחון ותתקבל החלטה, שר החוץ אמר באחת הישיבות, שיגרשו אותנו מכל השטחים, אז אנחנו על בלימה.

איני חושב שיש יסוד לראיית השחורות הזאת. אני לא חושב שאנחנו צריכים לעמוד כולנו בחיל וברעדה לפני אפשרות של החלטה של עצרת האו"ם. אני משבח את שר החוץ וכל אלה שעזרו שעד עכשיו נמנעה החלטה כזאת, וצריך להשתדל להוסיף ולמנוע זאת. אבל עם כל זה מאמצינו למנוע החלטה של שני שליש של העצרת נגד נסיגה, איני חושב שזו צריכה להיות המסקנה.

שר החוץ מצא לנחוץ לומר באחת העצרות, שאפילו אם יקבלו החלטה כזאת אנחנו לא נשמע לה, ובצדק. אין פה שום קטסטרופה. לפי דעתי מאז קום ארגון האו"ם לא היתה אף חברת או"ם שנתקבלה החלטה נגדה והמדינה קיבלה אותה. זה באמת העקרון של עצמאות וריבונות. המלים האלה חרוטות על מגילת האו"ם. לכן, כדי שהאמריקנים ידעו שכאן אנחנו מוכנים להיות ב"קולושיון", איני רואה בזה שום דבר איום, וכדי שהירדנים לא יעודדו על-ידי ההודעה האמריקנית, המחלחלת בכל מיני ועידות שלהם, יש לזה יסוד. לאמור, לגבי החלק הזה שהמעצמות תדרושנה להחזירו לחוסיין אנחנו צריכים לקבל החלטה.

אני מציע החלטה פשוטה מאוד של הממשלה:
ארץ-ישראל המערבית בריבונותנו היא, גם בדרום וגם במזרח.

עכשיו קיימת הבעיה הגדולה האתנית, מה נעשה עם
הערבים הנמצאים בשטחים אלה. מי שמתעלם מבעיה זו מוטב שיודה שהוא מוכה
בסנוורים. אינני מתעלם מבעיה זו, הבעיה היא רצינית מאוד ואולי גורלית
ומכרעת. קודם כל אומרים לנו שאם כך, יש מספר כזה וכזה של ערבים. הייתי
מבקש מחברי הממשלה שלא כל-כך יתרשמו ממספרים כפי שנמסרו. נוכחנו לדעת שיש
הרבה מאוד מההפרזה בענין זה. כמה יש? - רק מפקד יוכיח. מבחינה זו אני מניח
שיש יסוד לענין, שיש פער בין המספרים ובין המצב לאמיתו. בינתיים טוענים
שקרוב ל-200,000 עברו לעבר-הירדן המזרחית.

אני מקווה שהממשלה לא תעשה רביזיה של הרביזיה
של מה שהוחלט בישיבה הקודמת על ה-31 באוגוסט כתאריך סופי, ואני מקווה שהוא
ישאר בתוקפו. בכל-זאת יש לשער ש-150,000-170,000 יצאו את עבר הירדן
המזרחית והיציאה נמשכת, וכולם אומרים: סהדנו במרומים שאנחנו לא דוחפים
אותם. אם זה תהליך נקח אותו בחשבון.

אומרים לנו שהמספרים כל-כך רציניים שבעבור 10
שנים תקום מדינה דו-לאומית, ובהמשך הזמן הם ירבו עלינו. שר החוץ אמר באחת
הישיבות של ועדת השרים לעניני בטחון "הישוב היהודי ייהפך לגורם בעל השפעה אבל
בעצם כבר לא תהיה מדינה יהודית". זאת-אומרת, שאם נחזיק בארץ-ישראל המערבית
ונטיל על כל השטח של ארץ-ישראל המערבית את השיפוט והחוק והמינהל, באחד הימים
יקום רוב ערבי ויפזר את המשטרה שלנו והצבא שלנו.

אני חוזר ואומר שאנחנו מטילים על עצמנו מוראות
שלא היו ולא נבראו. ראשית-כל, מזכירים את הענין של מדינה דו-לאומית. השר
ברזילי יודע משהו על התיאוריה של מדינה דו-לאומית. מדינה דו-לאומית צריך

לשלול מלכתחילה, אבל מעולם לא שללנו מדינה דו-אתנית וההבדל הוא מכריע. מדינה דו-לאומית זה שלטון של פיפטי-פיפטי, כי איך אפשר להקפיד התפתחות של שני עמים? איך אפשר לקיים שיווי-משקל כזה לאורך ימים? אבל מדינה דו-אתנית אנחנו פעם שללנו אותה? אנחנו פעם חזינו מדינה חד-אתנית במדינת ישראל?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

ברל כצנלסון חזה זאת.

השר מ. בגין:

אם ברל כצנלסון חזה זאת, אני מוכרח להודות בבורותי, את המאמר ההוא שלו לא קראתי.

השר י. גלילי:

בורוכוב קיווה שערכי הארץ יתבוללו בינינו.

שר התחבורה מ. כרמל:

גם בן-גוריון במאמר "אנחנו ושכנינו".

השר מ. בגין:

אני רוצה להוסיף, שהציונות כפי שהכרתיה מעולם לא ראתה את המדינה כחד-אתנית. ב-1948/47 היתה נכונות להסכים למדינה דו-לאומית על-יסוד אתני של 55% ו-45%, ואיש לא יאמר שמי שהסכים למדינה כזאת חזה מראש שתהיה מלחמה ובעקבות המלחמה ישתנו הקווים וחלק גדול מערכי חיפה, לוד ורמלה יברח. איש לא חזה זאת. אז לא נאמר זו תהיה מדינה דו-לאומית וכעבור כך וכך שנים הם ירבו עלינו.

אם מותר להזכיר, מה היתה תכנית בילטמור? היום

אנחנו 2,300,000...

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל חזינו עליה הרבה יותר גדולה.

השר מ. בגין:

כל הנימוקים האלה מוליכים לנסיון לתת תשובה

חיובית.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ומה היא התשובה שלך?

השר מ. בגין:

צריך להזדיין בסבלנות. אתה אמרת שזה דיון

גורלי. מבחינה היסטורית אפשר לומר שהיום המציאות היא אחרת.

עכשיו אני רוצה לדבר על דבר אחר. בכל-זאת אין

לנו שום דבר כדי למנוע שיהיה מספר גדול של ערבים. אנחנו רוצים מדינה לא דו-לאומית, אלא מדינה יהודית עם מיעוט ערבי גדול. אז מה אנחנו צריכים לעשות? ראשית-כל, יש לאל ידינו לקיים רוב יהודי. כמובן, אם רוב זה היה מתקלקל, מצבנו היה מר. אנחנו לא דרום אפריקה ולא רודסיה, המיעוט היהודי לא ישלוט בערבים. ראיתי באיזה מקום כאילו אני אמרתי באחד הדיונים שאני מציע מעין הצעה של רודסיה. לא אעשה מה שעשה השר גלילי בישיבה הקודמת, שדרש מהשרים להגיד מי אמר מה שאמר. אלה דברי הבל. מעולם לא היה עולה על-דעתי להציע רודסיה או דרום אפריקה בארץ-ישראל.

אני חושב שבכרבות הימים נצטרך למנות שופט עליון

בבית המשפט העליון. אני לא רואה סיבה שזה לא יהיה. אני חושב שרצוי שיהיה גם שר ערבי. אני מבין את הקושי להכניס ערבי כחבר בוועדת החוץ והבטחון. בענייני

בטחון זה קשה מאוד. אולי נצטרך לעבור לשיטה אחרת, לשיטה של הקבינט הבריטי, שיהיה שר ערבי אבל הוא לא יהיה חבר הקבינט. צריך לקחת זאת בחשבון. המדינה היא מדינה יהודית, והשלטון הוא יהודי. מה יכולים לעשות כדי לקיים רוב יהודי לעולמים, לא ל-10 שנים. אנחנו לא חיים עכשיו על זמן מושאל.

אני חושב שיש אפשרות לעשות עליה. אנחנו עדיין בשלב של קריאות לעליה, עוד לא עשינו מעשים. זה לא נכון, שהעם הזה של 11 מיליון הנמצא בחוץ-לארץ, לרבות רוסיה, נסגרו לפניו שערי העליה. אני חושב שזה פסימיזם שאין לו כל יסוד.

אני סובר ש-5 שנים עומדות לרשותנו ללא כל קושי. איש לא ידרוש מאתנו לעשות זאת במחצית השנה הקרובה, כי האוכלוסיה אפילו בחלקה אינה מכירה בנו. איש לא ידרוש מאתנו במשך שנתיים לתת אזרחות לאנשים שלא הוכיחו לויאליות. יש לנו 5 שנים ללא החלטה בענין זה. זו לא רודסיה ולא דרום אפריקה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

האם אינך יודע שאנקסיה לפי החוק הבינלאומי קשורה במתן אזרחות באופן אוטומטי?

השר מ. בגין:

אתה טועה, אבל קודם-כל איני מקבל את המונח "אנקסיה", אבל על זה יהיה ויכוח סימנטי. להיפך, כאשר גרמניה סיפחה את אלזס-לורייין ב-1800 היא לא השאירה לאזרחים אופציה להחזיק באזרחות הקודמת, וקמה סערה בכל העולם. זה לא נכון שמטילים אזרחות על-ידי המדינה הכובשת או המספחת. אני חושב שאם ערבי ירצה לחיות בשכם, ונטיל עליו שיפוט של המדינה והוא יאמר שהוא רוצה להיות נתין של מדינת ישראל, מותר לו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אתה מדבר על מקרה שהוא "אופט-אוט". אבל אם הוא

לא "אופט-אוט"?

השר מ. בגין:

אז לא מעניקים אזרחות באופן אוטומטי אלא באופן

סלקטיבי.

היתה הצעה, שכאשר הם יעברו את הירדן נשאל אותם

אם הם ישמרו על החוק ועל הסדר. תשאל אותו באופן אינדיבידואלי אם הוא ישמור
לויאליות למדינה. מכל-מקום, לא בשנה הקרובה יידרש מאתנו שנעניק אזרחות לכל
700,000-600,000 הערבים. אז יש 5 שנים עד לבחירות לכנסת השמינית. אז יש זמן.

לגבי העליה הפנימית עדיין לא עשינו שום צעד,

אבל זה אחד הדברים הבוערים ביותר. העם היהודי, אחרי השמדת שליש מבניו, מותר
לו לדאוג לגידול הטבעי שלו. הייתי מציע שהקונגרס היהודי יקים קרן לעידוד
משפחות מרובות ילדים. צריך להקציב בשביל זה סכום כסף ניכר, וצריך לקבוע
שמשפחות מרובות - ילדים או משפחות מתרבות יקבלו מענקים. יש לנו דוגמה שבשנות
ה-30 החל העם הצרפתי להתמעט, והיום יש שם מצב של 'פרו-ורבו'. משפחה שיש לה
חמישה ילדים מקבלת הקצבה של 35 דולר לחודש. בשבילנו זה הרבה, אולי מספיק
לתת מענק יותר קטן, אבל זה אולי ישפיע. אחר-כך יש בצרפת נוהג שמשפחה עם חמישה
ילדים נהנית מהנחות ברכבות, באוטובוסים וכו'. אם נלך בדרך זו, וניתן מענקים
ונעניק תעודות הנחה כאלו, והדבר יעורר גאווה במקום בושה למחצה, אנחנו נשיג
תוצאות דמוגרפיות רציניות ביותר בעשור הקרוב.

לכן אינני רואה מדוע אנחנו צריכים להתחלחל,

ומאחר שאנחנו עומדים אחרי הגשמה, מדוע לברוח ממנה, ולומר שאחרי כל מה שקרה,
זו המסקנה, למסור חלק זה של ארץ-ישראל לידי מדינה ערבית?

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

או חלק מהחלק הזה.

השר מ. בגין:

איך אפשר לנתח את המפה? המדובר אז בלחץ. אתה תציע את החלק ההוא והמצרים יגידו שאינם מקבלים זאת. עובדה היא שהירדנים עוד לא הסכימו לעניין ירושלים, ומדובר על שטחים שכבשנו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני מוכרח להעיר שאני מעריך את הסבלנות של היושב-ראש...

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני לא מקפח ולא מהדר אף אחד, זו בכל-זאת שאלה גורלית שאנחנו צריכים לגור באהלה.

השר מ. בגין:

לבסוף אני רוצה לדבר על איזה עניין שיש לי היסוס לדבר עליו, אבל אני חושב שחובתי לדבר על דברים אלה.

ודאי שהבעיות החיצוניות הן רציניות מאוד, אבל יש גם עם, ואינני מתאר לעצמי, אינני רוצה לתאר לעצמי, את עומק הדמורליזציה שהיתה קמה בתוך העם הזה, לו באמת ממשלתו זו, שנתנה לו את הישועה הגדולה, היתה מחליטה להחזיר חלק של ארץ-מולדתו. והמוראל של עמנו הרבה מאוד תלוי גם כלפי חוץ. אני מקווה שהצלחתי להסביר בדברי שיש לי כאן קו היסטורי. ניסיתי לבדוק באיזה מקום זה נאמר, אבל לא מצאתי, יש לנו פסוק כזה: "יותר מכפי ישראל שמרה על השבת, השבת שמרה על ישראל". אומרים שאחד העם הביא זאת באחד ממאמריו.

על משקל זה אפשר לומר: לא פחות מכפי שהעם היהודי מחזיק בארץ-ישראל, ארץ-ישראל מחזיקה בעם היהודי. באופן אובייקטיבי ומציאותי, כך אני מאמין באמונה שלמה.

אני חושב שדרושה החלטה, לדעתי דחופה מאוד, וההחלטה שאני מציע לממשלה לקבל אותה היא: ארץ-ישראל המערבית כולה בריבונותנו. תינתן דאגה דחופה ומיידית לפתרון חיובי של הבעיה האתנית.

השר י. גלילי:

אני חושב שיותר משדרושה החלטה, דרושים מעשים. מעשים בלי החלטה עדיפים.

השר מ. בגין:

אתה יודע יפה מאוד את דעתי ביחס למעשים. אני רוצה לומר, חלילה לי לעשות השוואות, וברגע זה מכל-מקום אמנם ארץ-ישראל כולה בידינו, אבל אנחנו מניחים שבחלק הזה לא יוכלו להתישב. אני מבין את ההיסוסים המדיניים, אבל זה מצב מאוד מוזר, לאחר כל תולדות הדור הזה בארץ-ישראל.

על-כן אני בעד מעשים ואני בעד החלטה על מעשים, ואני בעד עשייתם של מעשים. אני חושב שדרושה החלטה, כי צריך קודם-כל לסתום את הפירצה, שחסיין לא ישמע מאמריקה: 'עוד מעט היהודים יעזבו את הגדה המערבית של ארץ-ישראל, ואתה תחזור'.

אני רוצה להגיד משהו ביחס לקוי-המדיניות הגדולים. היגשתי הצעה מסוימת, אבל היא לא באה עדיין לדיון.

שר החוץ א. אבן:

אתה הגשת אותה לפני שהכנסת קיבלה החלטה.

השר מ. בגין:

נכון, עם קבלת ההחלטה של הכנסת הצעת ההחלטה שלי יכולה להמטין קצת. אולי העיתוי הנכון יהיה לאחר הפיסגה הערבית.

מה הרעיון המרכזי? אנחנו אמרנו: חוזי שלום. כל עוד אין חוזי-שלום, אנחנו לא זזים משום נקודה, אפילו מילימטר אחד. זה נתקבל יפה ועזר לנו גם באו"ם. אבל מאז אמרנו זאת חלו התפתחויות. נתקיימה ועידת שרי החוץ הערביים בחרטום והועידה הזאת יצאה בהחלטה של לאו מוחלט. אינם רוצים שום משא-ומתן עם מדינת ישראל. והיום שר החוץ אמר - עד כדי כך הוא הרחיק לכת - שכפי שהם רחוקים מהשלום, הם רחוקים אפילו מהצעה זו של ביטול מצב הלוחמה. מצב זה קיים ולא יכולים להתעלם מזה.

לכן, לדעתי נצטרך בזמן הקרוב לשנות את הסימנטיקה בהצהרות שלנו, ובמקום להגיד: כל עוד אין שלום, עלינו להגיד: מאחר ואין משא-ומתן על חוזי-שלום..

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ובזה נגמר?

השר מ. בגין:

לא אני אומר זאת, כך אומרים הערבים. כאשר הם ישנו את דעתם, אז נדון. מעכשיו עד ספטמבר, פתיחת עצרת האו"ם יכולים להיות כל מיני דברים. שמחתי לשמוע גם על החלטתו של הנשיא ג'ונסון, כנראה שגם הוא יודע

שהדברים עלולים להשתנות. אם הם אומרים: 'איננו רוצים משא-ומתן עם ישראל', אז בהתאם להחלטה היסודית של הממשלה אנחנו עומדים במקום שבו אנחנו עומדים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני קודם התכוונתי - אני מקווה שאעמוד בזה - לדבר רק על הצד המעשי, אף על פי שאחרי דברי השר בגין יש רצון להרחיב קצת.

אני חושב שאנחנו צריכים לקבל עכשיו מספר החלטות, ולא להחליט שלא להחליט. אחת מההחלטות היא, שאנחנו לא נחזור למשטרים של הסכמי שביתת-הנשק, אלא ההסדרים שיבואו יהיו הסדרי-שלום, כדבר בפני עצמו, בלי קשר לשאלת השטחים. זה יהיה קשור בנושא של סוג ההסדרים שאנחנו מוכנים לו בקשר עם הערבים. תהיה בינתיים הפסקת אש. אני מתכוון לזה, לא כדי לחפש אמתלה להחזקת השטחים, אלא דווקא בקשר עם חוסיין, ובקשר להסדרים עם הירדנים בחלק המזרחי של הגדה.

בנושאים אחרים, וקודם-כל בקשר לגדה, אנחנו צריכים לדעתי להחליט מספר החלטות, משום שהיעדר החלטות מונע ניהול מדיניות, ולא רק הסברים לאמריקנים, של מה שאנחנו רוצים. לא רק שאנו צריכים לומר לאמריקנים מה שאנחנו רוצים, אלא שהיעדר החלטות מסויימות מונע מאתנו שני דברים: האחד, בסיס למדיניות בגדה. אם תהיינה החלטות מסויימות, נדע איך תיקבע, על-יסוד אותן ההחלטות, המדיניות המעשית בגדה. אי-אפשר לנהל את העניינים בגדה ללא קווי-מדיניות.

שנית, יש עובדות שצריך ליצור אותן, ואי-אפשר לקבוע עובדות בלי לדעת מה המדיניות והעובדות האלו תקבענה את המדיניות כפי שתקבענה. נקבע מה העובדות שמבססות את המדיניות הזאת. לדעתי, קודם-כל לגבי התקופה הקרובה, אינני בעד זה שנאזרח את הערבים תושבי הגדה ונהפוך אותם לאזרחי ישראל. אינני בעד זה, ואינני צריך לומר כעת מה היה המצב אילו היינו רוצים לאזרח אותם. אילו דנו על אפשרות לאזרח אותם, הייתי מאוד מתקשה להחליט

בעד הפיכתם לאזרחי ישראל.

אבל השאלה אינה עומדת כך. השאלה שאנחנו צריכים להחליט עליה, לדעתי היא, וזו ההצעה המעשית הראשונה שאני מציע, אני תומך בהצעה שישנה כבר, קודם-כל שהגבול הבטחוני של מדינת ישראל הוא הירדן. פירושו שני דברים: שכל הסדר אחר, בין של אוטונומיה ובין של קשר עם חוסיין, מה שלא יהיה, לא יהיה כל צבא אחר של מדינה אחרת בגדה המערבית, מערבית לנהר הירדן. שנית, לצבא הישראלי יהיה חופש פעולה ותנועה בשטח הזה, בגדה המערבית של הירדן.

מבחינה מעשית אני מציע - ואני חושב שיש חשיבות לקביעת עובדות, כי אנחנו נמצאים כעת כבר בחודש השלישי לאחר המלחמה, וצריך לגשת ליצירת עובדות שבחלקן כבר נוצרות, ובחלקן נוצרות על-ידי אי-יצירת עובדות.

וכאן אני מציע את הדברים הבאים: קודם-כל שאנחנו נקים בסיסי-קבע במקומות שונים ברכס, כפי שמסומנים במפה שאביא לפניכם. הבאתי הצעה זו לוועדת השרים לענייני בטחון, ושם הוחלט להעביר זאת לדיון כאן.

אני רואה כחלק החיוני מבחינה צבאית וכבעל חשיבות, את קו הרכס ירושלים, שכס, ג'נין, חברון וכו'. מבחינה צבאית אינני רואה את החלק החיוני - לא שזה עומד נגד זה - בבקעת הירדן, כמובן שלא מזיק אם יהיו ישובים בבקעת הירדן. אבל מבחינה בטחונית אני רוצה לומר מה המקומות החיוניים בקו הרכס.

מיד לאחר המלחמה התיישבו יחידות של הצבא במחנות קיימים לאורך הרכס הזה. כבר כיום קיימים חמישה מחנות, שניים דרומה מירושלים, בין ירושלים לבאר-שבע ובין ירושלים לחברון (תיאור על המפה) - ועוד שלושה בשטח שבין ירושלים וג'נין, בין ג'נין לשכם ובין שכם לירושלים.

המחנות קיימים, אבל צריך להשקיע הרבה מליונים
שיהיו טובים בשבילנו.

בהזדמנות אחרת נדבר גם על המערך הבטחוני. אני
חושב שלא רק ועדת השרים לענייני בטחון, גם הממשלה מן הדין שתתעניין לדעת איך
אנחנו ערוכים עכשיו במפה החדשה, כמה צבא יש, שריון, אוויר וכו'. על-כל פנים,
זה איננו הנושא עכשיו.

ששה המקומות האלה אני מציע שנראה אותם כבסיסי
קבע, ונפקיע אדמה ליד כל אחד מהם של 4-5 קל"מ. יחד עם שטח המחנה זה 20,000
דונם אבל מבחינת המגרש זה אינו דבר מרשים שחורג מהמסגרת. שדה התעופה של חצרים
או שדה-דב הוא שטח יותר גדול. יחד עם השטח הזה של 4-5 קל"מ, במקומות שבהם
אנחנו רחוקים מדי, אנחנו נסלול דרכים מכל המקומות האלה אל השפלה, כדי שלא
נצטרך, כאשר נוסעים מריכוז יהודי אל הבסיסים, לעבור דוקא דרך כפרים וערים
ערביים, אלא שיהיה קשר ישיר. ובמקומות שאפשר, ולפי דעתי בשלב זה צריך בכל מקום
ומקום יחד עם הבסיס ליד המחנה של היחידה הצבאית להקים גם היאחזות של נח"ל.
במקומות שאפשר ויש אדמה חקלאית אפשר להקים יחידה חקלאית, כמו למשל בגוש-עציון.
האדמה שאנחנו נפקיע לצרכי הצבא - ואסביר למה זה צריך להיעשות כך - בחלקה תהיה
אדמה חקלאית, שבה אפשר להקים היאחזות בנויה על החקלאות. במקומות שאין אדמה
חקלאית אפשר להעביר מוסדות קיימים של הצבא, כמו בית-הספר למפקדי כתות,
בית-הספר של חיל ההנדסה או המפקדה של פיקוד המרכז צפונית מרמאללה וכו'.
בכל אחת מהיחידות הצבאיות האלה נמצאים בממוצע 400-500 איש.

אלה הדברים שאני מציע: מחנות צבא והעברת
מוסדות קבועים של הצבא למקומות אלה; באותם המקומות יהיו גם מגורים למשפחות
החיילים; היאחזות צבאית שקשורה עם נח"ל; דרכים שקושרות את המחנות עם
הכבישים לשפלה. הדבר הזה לדעתי בחלקו קיים כבר היום, ויש לבסס אותו, לבנות
אותו, לסלול דרכים, להקים היאחזויות, משום שאינני רואה איזו שהיא

התפתחות בשטחים האלה הרצויה לנו. אם הדבר הזה תלוי בממשלת ישראל, ובמידה שזה תלוי בנו, איני מעלה על דעתי דבר יותר חסר אחריות מאשר להציע את קו הגבול הזה (הירוק - תיאור על המפה). אם יכפו זאת עלינו - יכפו, אבל אם מישוו רוצה לבסס את הגבול הזה, הרכס הזה הוא יותר חשוב מטנקים. אם למנוע מראש שערכים אוונטוריסטים ינסו למחוק את מדינת ישראל מעל המפה, צריך קודם-כל לבטל את הקו הירוק הזה של המפה. אין דבר שפוגע יותר בבטחון ישראל מאשר 15 קל"מ אלה, כי כאן בקרב אחד מוחקים את המדינה הזאת.

על-כל-פנים בכל הסדר איזה שהוא, שיהיה או לא יהיה, קודם-כל צריכים לומר שמדינת ישראל, יהיה היקפה אשר יהיה, מבחינה בטחונית היא שולטת על השטח עד הירדן, וצבאות אחרים אינם נכנסים לשטח הזה.

נניח שמגיעים להסכם עם ירדן, ונניח שהתושבים כאן הם כולם נתינים ירדניים, אז הבסיסים הצבאיים האלה קיימים, וחוסיין וירדן צריכים לקבל את החלק הזה (תיאור על המפה) אשר צבאותיהם אינם נכנסים כאן (תיאור על המפה), וכאשר הם יודעים שפה יש 4-5 בסיסים צבאיים ישראלים, ובזמן מלחמה או בעת חרום חופשיים לנוע בכל השטח ואחרים לא נכנסים הנה, כי 4-5 מקומות אלה לאורך הרכס זה הבטחון של מדינת ישראל, אפילו אם כל התושבים באזור זה תהיה להם אזרחות ירדנית, במקרה שיש מישוו החושב שכאן תהיה מדינה ירדנית כזאת, אם זה בנדי או מישוו אחר, והם רוצים שמדינת ישראל תתקיים, צריך לומר שמי שמדבר על מדינת ישראל ובטחונה, צריך לדעת שמוכרחים להיות מספר מוצבי חוץ של בסיסים משני הצדדים של ירושלים, עוד שנים פה ושנים פה (תיאור על המפה). אם יהיה שם ממשל אוטונומי או מה שלא יהיה, הממשל האוטונומי הזה צריך לדעת, שלמדינת ישראל יש פה בסיסים. זה לא מותנה לא באזרחות ולא בכלכלה. אני יודע שזו לא חלוקה של סוברניות.

אם עד הקו הזה הירדנים יגידו: הכל או לא כלום;
אז בבקשה, הכל עד הירדן. אינני יודע כמה ערבים יש בשטח הזה, אם יתברר שיש
כאן קרוב למליון ערבים.

שר העבודה י. אלון:

כמה יש לפי הערכתך?

שר הבטחון מ. דיין:

אינני יודע, צריך להיות מפקד. אינני רוצה
לאזרח אותם ולהפוך אותם לאזרחי ישראל גם לא בעוד 5 שנים. גם אם תהיה עליה
גדולה או לא תהיה, לא הייתי מרים ידי בעד להפוך אותם לאזרחי מדינת ישראל.
כי פירוש הדבר להפוך את מדינת ישראל למדינה דו-לאומית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ויכולה להיות מדינת מיעוט.

שר הבטחון מ. דיין:

כולנו יודעים מה זה. אנחנו אפילו בעזה במשך 10
השנים האלה, מאז 1956, למדנו משהו ואפילו בחודשיים אלה של הכיבוש למדנו משהו.
אם היה משהו שהשלה את עצמו שהוא יסתובב שם והערבים יקבלו אותנו בברכות, גם
ממה שיש שם הוא יכול ללמוד משהו. אנחנו אף מנהיג ערבי אחד שם לא "העברנו על
דעתו" כדי שיהיה פרו-ישראלי. זה לא שייך לזה.

אותו דבר בערך אני מציע ביחס לרמת הגולן.
להקים שם 4-5 בסיסים ממחנות הקבע ו-2 מהם היאחזויות של נח"ל.

ואותו דבר גם באל-עריש. באל-עריש יש מקום אחד מתאים להיאחזות של הנח"ל וזו תחנת הנסיונות. פרט לכך יש בסיסים של הצבא בביר-גפגפא ומקומות אחרים. אני מדבר כאן על צרופ של בסיסים צבאיים ומחנות מגורים למשפחות החיילים שיושבים שם, והיאחזויות של נח"ל.

אני מקבל חלק מהגישה של שר החוץ שצריך להיזהר גם ולבדוק כמה מכשילים ולא רק כמה לא מכשילים. אחד הדברים שיעמדו למבחן לפנינו בחדשים הקרובים, זו תהיה יכולתנו להחזיק ולשלוט בשטחים האלה, לא רק מפני שאחרים מסתכלים לראות איך זה, אלא יש צורך בזה אם איננו רוצים שתהיה סידרה של הפגנות ושבתות, שבהן נצטרך להשתמש בנשק, ואז תהיינה הלוויות ויהפכו את ההלוויות להפגנות, אם לא נוכל להשתלט על זה בצורה מניחה את הדעת. ואז זה מגיע גם למועצת הבטחון וגם לעצרת האו"ם, והן כלפי הערבים וכלפי תושבי ישראל עצמם יהיה קשה להחזיק בזה.

אני מחשיב מאוד שאנחנו לא נעשה עכשיו שום צעד מיותר מעבר לזה שיש צורך חיוני לעשות אותו במסגרת המדיניות שיחליטו עליה. לא לעשות שום צעד מיותר שאינו חיוני להכרזת אותה מדיניות, אם זה צעד נוסף שמכביר ואינו מקל מבחינת החזקת השליטה על השטחים.

אני יוצא מתוך הנחה שמה שאני אומר לא יביא לשום התפרצות של הר געש. אנחנו יושבים ב-5 מקומות אלו, ועד כמה שלמדתי את הגישה הערבית, דווקא מנקודות ראות אלו, שהם רואים עצמם קשורים עם ירדן לאורך ימים, איש מהם - פרט לעניין ירושלים - אינו שולל את הכיבוש הצבאי, ומי ששולל כיבוש צבאי צריך לדבר על מלחמה בטנקים נגד ישראל. זה איננו, גם להם וגם לנו אינם מציעים זאת.

אם אנחנו נסתמך על מחנות הצבא הקיימים ונאמר שנגדר זאת ונבנה בנייני קבע ונסלול כבישים, כמובן שזה לא יישאר סוד שקבענו לשבת שם בלי סוף, אבל הביטוי יהיה ביטוי צבאי, ותהיה לכך פחות ריאקציה שלילית מאשר לכל פעולה אחרת, שאינה מבוססת על השלטון הצבאי, וכאשר רואים שהתרופה לכך היא לזרוק את הצבא מפה וזה אפשר לעשות רק בנשק.

לכן צריך לעשות את הצעד הזה. כמובן שזה יכול להביא לריאקציות שליליות, אז עומדת האפשרות לא ליצור שום עובדות ולא נקבע שום מדיניות. זה שוב רע, כי לא ליצור עובדות זה להפסיד זמן. אחר-כך נתגעגע לימים אלה שבהם יכולנו ליצור עובדות אלו. עם הסיכון הרציני שיש בכך, ותוך לקיחה בחשבון שעלולה להיות ריאקציה שלילית, הם יבינו מה העניין, זה לדעתי שיקול שהוא עדיף על פני אי-יצירת עובדות.

על-כן, גם מתוך גישה זו שלנו, לא לפי סדר החשיבות, אני מסכם את הנקודות וההצעות שהבאתי: (א) איני רוצה להפוך אותם לאזרחי ישראל היום. אין לנו שום איש שאפשר לנהל אתו משא-ומתן; אף אחד אינו נדחק, לא ערבים מקומיים וגם לא ערבים מעבר לגבול. אני יכול רק לומר שההסדרים צריכים להיות הסדרי שלום בכל גבול שלא יהיה. (ב) הגבול הבטחוני של ישראל הוא הגבול של הירדן בגדה הזאת וברמה, ולכן חיילים אחרים לא יכנסו לגבול הזה, ונקים שם בסיסים יציבים כאלה, שגם אם לא נוכל להתערב בחיי יום-יום של מה שנעשה בשטח הזה של הגדה, בסיסים אלה אינם מאפשרים התערבות, הם לא יהיו קשורים לשכם או לרמאללה, אלה בסיסים של מדינת ישראל שנמצאים 20 קל"מ משם. כל השוואה למדינות שמחזיקות בסיסים מעבר לימים אינה השוואה. זו לא אמריקה שמחזיקה בסיסים בגרמניה. זה שטח בתוך המדינה, בתחום המגע שלנו, 15-20 קל"מ מירושלים. (ג) צריך לומר שזה לא ניתן למקח וממכר, והגבול של 1948 אינו קיים כגבול בטחוני, ובסיסים אלה יכולים להיות בסיסים גם כאשר הגבול של ישראל כולו יהיה לפי תפישתו של השר בגין, זה יהיה בישראל. על זה לא מוותרים בשום מקרה.

אלו ההצעות המעשיות שלדעתי להגשמתן צריך ליצור

עובדות עכשיו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

השעה 13:00, אני מציע שנמשיך בדיון זה בישיבה

אחה"צ, ובשעה 15:00 נתכנס במסגרת ועדת השרים לענייני בטחון בהשתתפותו של השר
ששון, כדי לדון בשאלת מצבם של יהודי מצרים. ישיבת הממשלה אחה"צ תתחיל בשעה

16:00.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ה

בשעה 13:05
